

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σχολή: Ν.Ο.Π.Ε

Τμήμα: Νομικής

Τομέας: Δημοσίου Δικαίου

Μάθημα: Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα

Διδάσκων: Ανδρέας Δημητρόπουλος

Συνταγματικά Δικαιώματα

ΣΥΡΡΟΗ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Confluence Of Fundamental Rights

Αννα Ι. Δημητροπούλου

A.M.1340200200127

ΑΘΗΝΑ, Ιούνιος 2004

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ σελ.3

- i. Ατομικά- Συνταγματικά Δικαιώματα- Ορισμός σελ.3
- ii. Ιστορική Εξέλιξη σελ.4
- iii. Η κατοχύρωση των δικαιωμάτων στα Ελληνικά Συντάγματα σελ.5
 - 1. Σύνταγμα της Επιδάουρου σελ.5
 - 2. Σύνταγμα του Άστρους σελ.6
 - 3. Σύνταγμα της Τροιζήνας σελ.7
 - 4. Το Σύνταγμα του 1844 σελ.9
 - 5. Το Σύνταγμα του 1864 και η αναθεώρηση του 1911 σελ.10
 - 6. Το Σύνταγμα του 1927 σελ.13
 - 7. Το Σύνταγμα του 1952 σελ.14
- iv. Η κατοχύρωση των δικαιωμάτων στο ισχύον Σύνταγμα σελ.14
- v. Φορείς των συνταγματικών δικαιωμάτων σελ.15
- vi. Σχέσεις Συνταγματικών Δικαιωμάτων σελ.16

II. ΣΥΡΡΟΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ-ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ σελ.17

- i. Γενικά σελ.17

- ii. Φαινομενική Συρροή σελ.18
- iii. Πραγματική Συρροή σελ.19

III. ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ- ΟΙ ΔΙΑΤΥΠΩΘΕΙΣΕΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΑΠΟΨΕΙΣ σελ.20

- i. Γενικά σελ.20
- ii. Το ζήτημα της συρροής στην ελληνική νομολογία σελ.21
 - 1. Νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας σελ.21
 - 2. Νομολογία του Αρείου Πάγου σελ.25
 - 3. Νομολογία Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου σελ.27

IV. ΕΠΙΛΟΓΟΣ- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ σελ.28

V. ΠΕΡΙΛΗΨΗ σελ.29

ΠΙΝΑΚΑΣ ΛΗΜΜΑΤΩΝ σελ.31

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ σελ.32

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ σελ.33

I. Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

i. Ατομικά - Συνταγματικά Δικαιώματα –Ορισμός

Τα ατομικά (ή κατά τη γερμανική επιστήμη και νομολογία υποκειμενικά) δικαιώματα είναι εκείνα που αναγνωρίζονται υπέρ του ατόμου και του επιτρέπουν να απαιτεί από την κρατική εξουσία αλλά και από τους ιδιώτες, να μην αυθαιρετούν και να μην υπερβαίνουν ορισμένα όρια απέναντί του, καθώς και την ενεργοποίηση των κρατικών και ενδεχομένως και διεθνών οργάνων για την προστασία τους. Με τις σύγχρονες εξελίξεις έχουν επίσης κατοχυρωθεί η οδεύουν προς την κατοχύρωση και συλλογικά δικαιώματα, τα οποία προβάλλονται από ομάδες ατόμων προς άλλες ομάδες ή προς το κράτος, η από κράτη προς άλλα κράτη ή διεθνείς οργανισμούς.

Μέσα στους αιώνες, από τα πρώτα ίχνη εμφάνισης μέχρι και την πληρέστερη διαμόρφωση τους, τα ατομικά δικαιώματα αποτελούν ιστορικό στοιχείο της διαλεκτικής σχέσεως του ατόμου προς το κράτος. Αντιτάσσονται όμως σήμερα στην πλειονότητα τους, εξελικτικά, προς όλους, κράτος και ιδιώτες.

Τα συνταγματικά δικαιώματα είναι τα παρεχόμενα στα άτομα και ως μέλη του κοινωνικού συνόλου θεμελιώδη πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα, τα οποία αποτελούν τις βασικές εξειδικεύσεις της ανθρώπινης αξίας πάντοτε κατά τον συντακτικό νομοθέτη. Η συνταγματική αναγνώριση αποτελεί το βασικό στοιχείο του συνταγματικού δικαιώματος. Συνταγματικό είναι μόνο το δικαίωμα που παρέχεται απευθείας στους πολίτες από το Σύνταγμα χωρίς καμία παραπέρα παρέμβαση. Τα συνταγματικά δικαιώματα εφόσον αποτελούν τμήμα των συνταγματικών διατάξεων δεν μπορούν να καταργηθούν ή τροποποιηθούν με τη συνήθη διαδικασία, παρά μόνο με τη διαδικασία αναθεώρησης του Συντάγματος και παρέχουν επιπλέον εγγυήσεις στους πολίτες. Επομένως κριτήριο για τον χαρακτηρισμό ενός δικαιώματος ως συνταγματικού, είναι εάν το δικαίωμα αυτό περιέχεται ή όχι στο συνταγματικό κείμενο.

Τα συνταγματικά δικαιώματα διακρίνονται σε κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά. Κριτήριο για αυτή την κλασική τους διάκριση αποτελεί το ουσιαστικό περιεχόμενο

τους, η «ύλη» την οποία ρυθμίζουν. Επιπλέον καθώς παρέχονται άτομα έχουν κατ' αρχήν ατομικό χαρακτήρα και γι' αυτό είναι ατομικά. Παρακολουθώντας όμως τις σύγχρονες εξελίξεις των συνταγματικών δικαιωμάτων παρατηρούμε μία κοινωνικοποίησή τους. Τα συνταγματικά δικαιώματα δεν έχουν πλέον μόνο ατομικό αλλά και κοινωνικό χαρακτήρα, αναγνωρίζονται υπέρ του ανθρώπου ως ατόμου αλλά και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου.

Το περιεχόμενο των συνταγματικών δικαιωμάτων διακρίνεται σε αμυντικό, προστατευτικό -τα οποία αναγνωρίζονται κατά κανόνα από το Σύνταγμα- και σε εξασφαλιστικό το οποίο αναγνωρίζεται σε ειδικές περιπτώσεις. Το αμυντικό στρέφεται ενάντια σε οποιαδήποτε απειλή προσβολής της ανθρώπινης αξίας ανεξάρτητα από την προέλευσή της, στρέφεται δηλαδή κατά της κρατικής αλλά και της ιδιωτικής εξουσίας. Το προστατευτικό στρέφεται προς το κράτος όχι όμως και προς τους συνανθρώπους, και αξιώνει την παροχή βοήθειας για την απόκρουση απειλών προερχόμενων από επιθετικές ενέργειες των συνανθρώπων. Το εξασφαλιστικό στρέφεται επίσης αποκλειστικά προς το κράτος και αξιώνει την παροχή των υλικών εκείνων μέσων και υπηρεσιών που είναι απαραίτητα για την άσκηση του δικαιώματος.

ii. Ιστορική Εξέλιξη

Πάγιο αίτημα των Ελλήνων από το 19ο αι. ήταν η θέσπιση Συντάγματος βασισμένου στις αρχές της ελευθερίας και της δημοκρατίας, αρχές που αδιαμφισβήτητα είναι σεβαστές στη χώρα μας από την αρχαιότητα. Αυτός είναι και ένας από τους λόγους για τους οποίους οι ερευνητές αναζητούν τα πρώτα ίχνη των ατομικών ελευθεριών στην αρχαία Αθήνα το λίκνο του πολιτισμού, την πόλη που γεννήθηκε και ευδοκίμησε το δημοκρατικό πολίτευμα, την πόλη με τις λαϊκές συνελεύσεις και τα δικαστήρια, τους πολύλογους και φιλόλογους πολίτες, τους σοφιστές και τους ρήτορες. Η άμεση Αθηναϊκή δημοκρατία κατάφερε να συνδυάσει με επιτυχία την προσωπική ελευθερία και την κρατική υπεροχή κάτι που στη σύγχρονη εποχή φαντάζει πολύ δύσκολο αν όχι αδύνατο. Τα «θεμελιώδη δικαιώματα» των αρχαίων Ελλήνων δεν έχουν έντονη αντικρατική κατεύθυνση όπως τα ατομικά δικαιώματα του μεταγενέστερου δυτικού συνταγματισμού και φαίνεται απόλυτα δικαιολογημένο αν αναλογιστούμε πως οι Αθηναίοι ταύτιζαν την πόλη με τους πολίτες.

Η ελευθερία σε κάθε της μορφή ως φυσική, κοινωνική, πολιτική, οικονομική, υπήρξε αίτημα όλης της ανθρωπότητας στην πορεία της στο χρόνο. Από το 13ο αι. μέχρι σήμερα η ιστορία των ατομικών ελευθεριών ταυτίζεται με τον αγώνα της ανθρωπότητας για ελευθερία και δικαιοσύνη. Οι ατομικές ελευθερίες βρίσκουν την πρώτη νομική διαμόρφωση το 1215 όταν καταγράφονται για πρώτη φορά τα δικαιώματα των Άγγλων πολιτών κατά των Άγγλων ηγεμόνων στη Magna Charta (Μέγας Χάρτης των δικαιωμάτων του ανθρώπου). Το 1629 κάνει την εμφάνισή της η Petition of Rights, το 1679 η Habeas Corpus Act και ακολουθεί η Bill of Rights to 1689. Η Διακήρυξη της Αμερικανικής Ανεξαρτησίας το 1776 (Bill of Rights) στην Virginia των Η.Π.Α ήταν η απόρροια του αγώνα των αποίκων για ανεξαρτησία από την μητρόπολη της γηραιάς ηπείρου. Το παράδειγμα της πολιτείας της Virginia ακολούθησαν και άλλες πολιτείες γεγονός που οδήγησε στην πρώτη Συνταγματική κατοχύρωση δικαιωμάτων των Η.Π.Α του έτους 1787.

Στην ηπειρωτική Ευρώπη και συγκεκριμένα στη Γαλλία, η αστική τάξη έκανε την εμφάνισή της δίνοντας την έναρξη της Γαλλικής Επανάστασης αντιδρώντας στις

αυθαιρεσίες της μοναρχικής εξουσίας. Οι αγώνες της αστικής τάξης και εν συνεχεία και των υπόλοιπων κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων είχαν ως αποτέλεσμα τη Γαλλική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη το 1789. Μεταπολεμικά σημειώνεται προσπάθεια σε διεθνές επίπεδο για διασφάλιση και νομική κατοχύρωση τους με την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Ο.Η.Ε (1948) και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ) γνωστή και ως Σύμβαση της Ρώμης.

iii. Η κατοχύρωση των δικαιωμάτων στα Ελληνικά Συντάγματα

Ήδη από τα πρώτα Συντάγματα των Εθνοσυνελεύσεων του επαναστατημένου ελληνικού έθνους διαφαίνεται η προσπάθεια διαφύλαξης των ατομικών ελευθεριών. Μόλις ένα χρόνο μετά την έναρξη του αγώνα και οι Έλληνες θεώρησαν απολύτως απαραίτητη τη θέσπιση Συντάγματος το οποίο δεν θα καθορίζει μόνο βασικά στοιχεία του πολιτεύματος αλλά εμπεριέχει διατάξεις για την κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων.

1. Σύνταγμα της Επιδαύρου

Το πρώτο αυτό Σύνταγμα, το Σύνταγμα της Επιδαύρου ή Προσωρινό Πολίτευμα της Ελλάδος (1822) όπως ονομάστηκε και το οποίο συνετάχθη από την Α΄ Εθνοσυνέλευση, περιλαμβάνει ιδιαίτερο τμήμα (Τίτλος Α΄, Τμήμα Β, § β΄-ζ΄) με τον τίτλο «Περί των Γενικών Δικαιωμάτων των κατοίκων της επικρατείας της Ελλάδος», στο οποίο ιδιαίτερη θέση επιφυλάσσεται στην αρχή της ισότητας. Προστατεύεται επίσης η ιδιοκτησία, η τιμή, η ασφάλεια και η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης των Ελλήνων. Επίσης η 99η παράγραφος καταργεί τα βασανιστήρια και τη ποινή της δήμευσης.

2. Σύνταγμα του Άστρους

Στη συνέχεια με το Σύνταγμα του Άστρους ή Νόμος της Επιδαύρου (1923) που θεσπίστηκε από τη Β΄ Εθνοσυνέλευση στο κεφάλαιο με τίτλο «Περί των Πολιτικών Δικαιωμάτων των Ελλήνων» η προστασία των ατομικών ελευθεριών βελτιώνεται με μία σειρά διατάξεων που καταργούν το θεσμό της δουλείας, καθιερώνουν το δικαίωμα της ελευθεροτυπίας, του αναφέρεσθαι και του «νομίμου» δικαστή ενώ παράλληλα επεκτείνουν την προστατευτική ισχύ του Συντάγματος της Επιδαύρου όσο αφορά στην ιδιοκτησία, την τιμή και την ασφάλεια και στους αλλοδαπούς που βρίσκονται στην Ελλάδα.

3. Σύνταγμα της Τροιζήνας

Τον Μάιο του 1827 ψηφίστηκε από την Γ΄ Εθνοσυνέλευση το Σύνταγμα της Τροιζήνας με επιρροές από το αμερικανικό Σύνταγμα του 1787, το οποίο υπήρξε το αρτιότερο και πληρέστερο από τα Συντάγματα του Αγώνα σε ότι αφορά την προστασία των ατομικών ελευθεριών. Στο κεφάλαιο με τίτλο «Δημόσιο Δίκαιο των Ελλήνων» καθιερώνει την αρχή της ισότητας και της αναλογικής εφαρμογής των φορολογικών βαρών, το προσιτό των «δημοσίων επαγγελματιών» σε όλους τους Έλληνες, την ελευθερία του τύπου και της εκπαίδευσης, το απαραβίαστο της ιδιοκτησίας με δυνατότητα απαλλοτριώσεων «δια δημόσιον όφελος» μετά από

προηγούμενη αποζημίωση (Σ.Τροιζήνας αρθρ.17) καθώς και την αρχή της μη αναδρομικότητας όλων των νόμων « Ο νόμος δεν μπορεί να έχει οπισθενεργόν δύναμιν»(Σ.Τροιζήνας αρθρ.19).Επίσης κατοχυρώνεται ρητά η προσωπική ελευθερία « Ο νόμος ασφαλίζει την προσωπική εκάστου ελευθερία, κανείς δεν μπορεί να εναχθή ή φυλακωθεί ειμή κατά τους νομικούς τύπους» (Σ. Τροιζήνας αρθρ.11) ενώ για άλλη μία φορά απαγορεύονται οι δημεύσεις και τα βασανιστήρια (Σ. Τροιζήνας αρθρ.18)

Το Σύνταγμα της Τροιζήνας ήταν το τρίτο και τελευταίο Σύνταγμα της επαναστατημένης Ελλάδος, το οποίο και δεν χαρακτηριζόταν προσωρινό όπως τα δύο που προηγήθηκαν. Το Σύνταγμα της Τροιζήνας όπως και όλα τα επαναστατικά συντάγματα δυστυχώς δεν κατάφεραν να εφαρμοστούν. Τα Συντάγματα αυτά είτε ρητά (Σύνταγμα της Τροιζήνας) είτε σιωπηρά (Συντάγματα της Επιδάουρου και του Αστρους) ανεστάλησαν ή παραβιάστηκαν ανοιχτά αμέσως σχεδόν μετά την υιοθέτησή τους. Παρά ταύτα η παιδευτική και ιδεολογική τους λειτουργία ήταν σημαντική αφού, καλώς ή κακώς αποτέλεσαν σημείο αναφοράς όλων ουσιαστικά των πολιτικών ρευμάτων στην ανεξάρτητη Ελλάδα τα χρόνια που ακολούθησαν.

4. Το Σύνταγμα του 1844

Το Μάιο του 1844 η της Γ΄ Σεπτεμβρίου εν Αθήναις Εθνική των Ελλήνων Συνέλευσις συνήλθε για την ψήφιση νέου Συντάγματος. Το Σύνταγμα του 1844 ρυθμίζει τα συνταγματικά δικαιώματα με τις διατάξεις δώδεκα άρθρων του που επαναλαμβάνουν αντίστοιχα άρθρα των επαναστατικών Συνταγμάτων στο κεφάλαιο «Περί του Δημοσίου Δικαίου των Ελλήνων (Σ. 1844 αρθρ. 3-14.) »Κατοχυρώνεται ωστόσο για πρώτη φορά το απόρρητο των επιστολών (αρθρ.14) καθώς και η εγγύηση του «φυσικού δικαστού» (αρθρ.89) και το ορκωτό σύστημα (άρθρα 92 και 93).Το Σύνταγμα του 1844 ήταν Σύνταγμα μοναρχικό, το συντηρητισμό του οποίου δεν αναιρούσαν ο αρκετές φιλελεύθερες διατάξεις που κατάφεραν να επιβάλουν τα προοδευτικότερα στοιχεία της Εθνοσυνέλευσης, με βασικό πρότυπο τον γαλλικό μοναρχικό συνταγματικό χάρτη του 1830 και πολύ λιγότερο το δημοκρατικό βελγικό Σύνταγμα του 1831, το οποίο συμπληρωνόταν με έναν επαναστατικό για την εποχή του εκλογικό νόμο. Ο εκλογικός αυτός νόμος που ψηφίστηκε από την Εθνοσυνέλευση της Γ΄ Σεπτεμβρίου αναγνώριζε το δικαίωμα του εκλέγειν «εις όλους τους εντός του ελληνικού βασιλείου γεννηθέντας Έλληνας» που είχαν συμπληρώσει το 25ο έτος της ηλικίας τους και είχαν «ιδιοκτησίαν τινά εντός της επαρχίας», είτε κινητή είτε ακίνητη «προσοδοφόρον και φοροτελή», ή που εξασκούσαν «οιονδήποτε επάγγελμα ή ανεξάρτητο επιτήδευμα».Αποκλείονταν δηλαδή από το δικαίωμα ψήφου μόνο οι οικόσιτοι υπηρέτες και οι μαθητευόμενοι τεχνίτες που δεν είχαν οποιαδήποτε περιουσία. Καθιερώνοντας την καθολική και – με μια σειρά άλλων διατάξεων-την άμεση ψηφοφορία για την ανάδειξη της Βουλής, η Εθνοσυνέλευση της 3ης Σεπτεμβρίου πρωτοπορούσε, σε σχέση με τα ισχύοντα στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες της εποχής.

5. Το Σύνταγμα του 1864 και η αναθεώρηση του 1911

Το Νοέμβριο του 1864 ο τότε μονάρχης της Ελλάδος Γεώργιος ο Α΄ υπέγραψε το μακροβιότερο Σύνταγμα στην ελληνική ιστορία. Το Σύνταγμα του 1864 βελτίωνε την προστασία των ατομικών ελευθεριών, κατοχυρώνοντας για πρώτη φορά στην Ελλάδα το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι (άρθρα 10 και 11), καταργώντας την απάνθρωπη πολιτική ποινή του θανάτου (άρθρο 18), προβλέποντας

την επιεικέστερη μεταχείριση για τους πολιτικούς εγκληματίες (άρθρο 6) και προστατεύοντας πιο αποτελεσματικά με μια σειρά λεπτομερειακών ρυθμίσεων την προσωπική ασφάλεια (άρθρο 5) και την ελευθερία του τύπου (άρθρο 14). Επίσης στο Σύνταγμα του 1864 κατοχυρώνεται η αρχή του νόμιμου δικαστή και ρυθμίζεται ο όρκος. Η προστασία των συνταγματικών δικαιωμάτων συμπληρώνεται με την αναθεώρηση του 1911 (Σ.1911 αρθρ.3-20) η οποία παρείχε πρόσθετες νομικές εγγυήσεις για την προστασία των ατομικών ελευθεριών, και ειδικότερα της φορολογικής ισότητας (άρθρο 3), της προσωπικής ασφάλειας (άρθρο 5), του ασύλου της κατοικίας (άρθρο 12).Το Σύνταγμα του 1864 εκτός του ότι όπως αναφέρθηκε υπήρξε το μακροβιότερο στην ιστορία, αποτέλεσε κορμό του Συντάγματος του 1911 το οποίο χαρακτηρίζεται από ένα δημοκρατικό και φιλελεύθερο πνεύμα αλλά και του 1952. Η σημασία του επομένως ξεπερνά τα στενά όρια της εποχής του και φθάνει ουσιαστικά ως τις μέρες μας.

6. Το Σύνταγμα του 1927

Τον Ιούνιο του 1927 ψηφίστηκε το Σύνταγμα της Β΄ Ελληνικής Δημοκρατίας το οποίο και καθιέρωνε ένα αιώνα μετά το Σύνταγμα της Τροιζήνας το θεσμό του αιρετού ανώτατου άρχοντα, αντί του κληρονομικού. Το Σύνταγμα του 1927 στις 22 διατάξεις του βελτίωνε την προστασία ορισμένων ατομικών ελευθεριών, όπως της ελευθερίας του τύπου – προβλέποντας ότι τα αδικήματα του τύπου δεν μπορούν να θεωρηθούν αυτόφωρα (άρθρο 16)- ή το απόρρητο των επιστολών – που το επεξεύτεινε στα τηλεγραφήματα και στα τηλεφωνήματα (άρθρο 18).

7. Το Σύνταγμα του 1952

Το Σύνταγμα του 1952 ρυθμίζει επίσης τα συνταγματικά δικαιώματα επαναλαμβάνοντας αντίστοιχα άρθρα προηγούμενων Συνταγμάτων. Στο «Περί του Δημοσίου Δικαίου των Ελλήνων» κεφάλαιο με τις διατάξεις 18 άρθρων του (Σ.1952 άρθρα 3-20) κατοχυρώνονται μεταξύ άλλων η αρχή της ισότητας(άρθρον 3), η προσωπική ελευθερία (άρθρο 4), ρυθμίζονται η σύλληψη και το αυτόφωρο έγκλημα (άρθρο 5), το δικαίωμα του αναφέρεσθαι (άρθρο 9), του συνέρχεσθαι (άρθρο 10) και του συνεταιρίζεσθαι (άρθρο 11) κ.α..

iv. Η κατοχύρωση των δικαιωμάτων στο ισχύον Σύνταγμα

Στο ισχύον Σύνταγμα του 1975 τα συνταγματικά δικαιώματα ρυθμίζονται στο Β΄ μέρος με τον τίτλο «Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα» στα άρθρα 4-25.Η αναθεώρηση του 1986 δεν έθιξε ζητήματα συνταγματικών δικαιωμάτων, ενώ αντίθετα η αναθεώρηση του 2001 ρύθμισε πολλά σχετικά ζητήματα. Στο ισχύον Σύνταγμα όπως και στα προηγούμενα προτάσσεται η αρχή της ισότητας (άρθρο 4) και ακολουθεί η κατοχύρωση της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (άρθρο 5).Στη συνέχεια (άρθρα 6 και 7) κατοχυρώνεται η προσωπική ασφάλεια του πολίτη, που αναφέρεται στη απαγόρευση σύλληψης η φυλάκισης του χωρίς ένταλμα, στην υποχρέωση να γίνεται η δίκη σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα διαφορετικά πρέπει να αποφυλακίζεται, στην αποζημίωση αυτού που προφυλακίστηκε άδικα, στην απαγόρευση των βασανιστηρίων, στην απαγόρευση επιβολής ποινής χωρίς νόμο. Κατοχυρώνονται επίσης η αρχή του νόμιμου ή φυσικού δικαστή (άρθρο 8),το άσυλο της κατοικίας και το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής (άρθρο 9), το δικαίωμα του

αναφέρεσθαι (άρθρο 10), το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι (άρθρα 11 και 12), η θρησκευτική ελευθερία και ως ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης (άρθρο 13§1) και ως ελευθερία λατρείας (άρθρο 13§2). Στο άρθρο 14 κατοχυρώνεται το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης της γνώμης και της ελευθερίας του Τύπου. Εδώ υπάγεται και η ελευθερία αναζήτησης και μετάδοσης των πληροφοριών και απόψεων ανεξαρτήτως συνόρων, προφορικά, γραπτά σε έντυπα κ.τ.λ.. Απαγορεύεται η λογοκρισία και οι πολίτες έχουν δικαίωμα στην πληροφόρηση. Στη συνέχεια κατοχυρώνεται η ραδιοτηλεόραση (άρθρο 15), η ελευθερία της τέχνης, της επιστήμης, της έρευνας και της διδασκαλίας (άρθρο 16), η ιδιοκτησία και η αναγκαστική απαλλοτρίωση όπου ορίζεται ότι ο πολίτης στερείται την περιουσία του μόνο για λόγους δημοσίου συμφέροντος και αυτό με πλήρη αποζημίωση (άρθρα 17 και 18), το απόρρητο των επιστολών (άρθρο 19), το δικαίωμα της παροχής έννομης προστασίας και το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης όταν η διοίκηση παίρνει κάποιο μέτρο εις βάρος των δικαιωμάτων και των συμφερόντων του πολίτη (άρθρο 20), ο γάμος και η οικογένεια (άρθρο 21), η εργασία και το δικαίωμα ίσης αμοιβής για ίσης αξίας παρεχόμενη εργασία (άρθρο 22), η συνδικαλιστική ελευθερία (άρθρο 23) καθώς και το περιβάλλον (άρθρο 24).

Τα ατομικά δικαιώματα, παρόλο που ρητά κατοχυρώνονται στο δεύτερο μέρος του Συντάγματος στα άρθρα 4-25, στην ουσία είτε άμεσα είτε έμμεσα προστατεύονται και από άλλες συνταγματικές διατάξεις. Το άρθρο 1 κάνει αναφορά στο δικαίωμα σεβασμού και προστασίας του ανθρώπου που αποτελούν πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας. Επίσης στα άρθρα 51 και 55 κατοχυρώνοντας το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι, κατοχυρώνει τη δυνατότητα των πολιτών να ελέγχουν τα όργανα φορείς της εξουσίας. Κατοχυρώνεται επίσης η ίδρυση πολιτικού κόμματος, η συμμετοχή σε πολιτικά κόμματα, η έκφραση πολιτικών απόψεων (άρθρο 29) καθώς και το δικαίωμα του πολίτη να παραστεί ως ένορκος στα δικαστήρια, συμβάλλοντας έτσι στην απονομή της δικαιοσύνης.

ν. Φορείς των συνταγματικών δικαιωμάτων

Υποκείμενα, φορείς των συνταγματικών δικαιωμάτων είναι καταρχήν τα φυσικά πρόσωπα. Κάθε φυσικό πρόσωπο από τη γέννησή του –και σε ειδικές περιπτώσεις ήδη από τη σύλληψη του - μέχρι τον θάνατό του είναι υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Ικανότητα να είναι φορείς των συνταγματικών δικαιωμάτων έχουν όλα τα φυσικά πρόσωπα ημεδαποί και αλλοδαποί, ενήλικοι και ανήλικοι, άτομα με πλήρη ή δίχως δικαιοπρακτική ικανότητα. Κάθε νόμος που θα καταργούσε ή θα περιόριζε τα κατοχυρωμένα από το Σύνταγμα δικαιώματα θα ήταν αντισυνταγματικός και τυχόν εφαρμογή του θα ήταν απαράδεκτη.

Στο ελληνικό Σύνταγμα κατοχυρώνονται θεμελιώδη δικαιώματα των οποίων φορέας είναι ο άνθρωπος ανεξάρτητα από ηλικία, εθνικότητα ή οποιαδήποτε διάκριση. Έτσι φορείς οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων είναι όχι μόνο οι Έλληνες πολίτες αλλά και οι αλλοδαποί ή ανιθαγενείς. Υπάρχει όμως και μία κατηγορία δικαιωμάτων τα οποία το ελληνικό Σύνταγμα τα κατοχυρώνει μόνο υπέρ των Ελλήνων πολιτών . Σε αυτήν την κατηγορία εντάσσονται τα πολιτικά δικαιώματα που όπως αναφέρθηκε εξασφαλίζουν συμμετοχή στην άσκηση της πολιτικής εξουσίας, αλλά και δικαιώματα που ασκούνται για πολιτικούς λόγους, όπως το δικαίωμα του συνέρχεσθαι καθώς και διασφαλιστικά δικαιώματα, δικαιώματα που περιέχουν αξίωση διεκδίκησης ή εξασφάλισης υπηρεσίας ή παροχής.

Εκτός όμως από τα φυσικά πρόσωπα –για την προστασία των οποίων και

δημιουργήθηκαν τα θεμελιώδη δικαιώματα- υποκείμενα των συνταγματικών δικαιωμάτων είναι και τα νομικά πρόσωπα. Η ικανότητα τους αυτή είναι ανεξάρτητη από τη σωματειακή ή ιδρυματική τους φύση και όπως είναι αυτονόητο δεν εκτείνεται στα δικαιώματα εκείνα που από τη φύση τους προσιδιάζουν μόνο σε φυσικά πρόσωπα. Ως φορείς δικαιωμάτων δεν αναγνωρίζονται μόνο τα νομικά πρόσωπα αλλά και οι ομάδες προσώπων που δεν έχουν αποκτήσει νομική προσωπικότητα ως αποτέλεσμα της διεύρυνσης του προστατευτικού πεδίου του Συντάγματος.

vi. Σχέσεις Συνταγματικών Δικαιωμάτων

Παρατηρώντας τις συνταγματικές διατάξεις γίνεται φανερό πως τα ατομικά δικαιώματα αφορούν πολλούς και διάφορους τομείς της ανθρώπινης ζωής. Αναπόφευκτα, οι περιοχές αυτές εν μέρει αλληλοκαλύπτονται, ώστε το ίδιο περιστατικό να μπορεί να υπαχθεί σε κανόνες δικαίου που κατοχυρώνουν διαφορετικά δικαιώματα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση έχουμε σύγκρουση θεμελιωδών δικαιωμάτων ενός προσώπου, που ονομάζεται συρροή θεμελιωδών δικαιωμάτων. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου η άσκηση θεμελιώδους δικαιώματος ενός προσώπου αποκλείει αναγκαίως εν όλω ή εν μέρει τη σύγχρονη άσκηση του ίδιου ή άλλου δικαιώματος άλλου ή άλλων προσώπων. Είναι η περίπτωση όπου, φαινομενικά τουλάχιστον, συγκρούονται θεμελιώδη δικαιώματα διαφόρων προσώπων και ονομάζεται σύγκρουση θεμελιωδών δικαιωμάτων.

II. Συρροή Δικαιωμάτων – Θεωρητική Προσέγγιση

i. Γενικά

Όπως ανωτέρω αναφέρθηκε, για συρροή θεμελιωδών δικαιωμάτων γίνεται λόγος στις περιπτώσεις κατά τις οποίες μία και αυτή ανθρώπινη ενέργεια εμπίπτει στο περιεχόμενο και επομένως προστατεύεται από περισσότερες συνταγματικές διατάξεις. Συνεπώς στις περιπτώσεις συρροής πρόκειται για ένα πραγματικό, μία ανθρώπινη ενέργεια. Η συρροή θεμελιωδών δικαιωμάτων ομοιάζει με την κατ' ιδέα συρροή εγκλημάτων του ποινικού δικαίου (αρθρ.94 παρ.2 Π.Κ), δηλαδή την τέλεση περισσότερων εγκλημάτων με μία πράξη του ίδιου προσώπου. Η συρροή θεμελιωδών δικαιωμάτων εμφανίζεται με δύο μορφές και, συγκεκριμένα με τη μορφή της μερικής καλύψεως της συμπεριφοράς του προσώπου από τα συρρέοντα δικαιώματα (διασταύρωση θεμελιωδών δικαιωμάτων) και με τη μορφή της πλήρους καλύψεως αυτής από τα συρρέοντα θεμελιώδη δικαιώματα (σώρευση θεμελιωδών δικαιωμάτων) Στις περιπτώσεις αυτές όπου η ίδια συμπεριφορά εμφανίζεται με περισσότερους νομικού χαρακτηρισμούς και είναι δυνατή η υπαγωγή της σε περισσότερες συνταγματικές διατάξεις, συντρέχει η ταυτόχρονη εφαρμογή των διατάξεων αυτών στην ίδια περίπτωση. Η μία και μοναδική ανθρώπινη συμπεριφορά συνιστά

ταυτόχρονη άσκηση περισσότερων συνταγματικών διατάξεων έχοντας ως αποτέλεσμα μία πολλαπλή συνταγματική προστασία του ίδιου φορέα δικαιώματος. Εξάλλου τις περισσότερες φορές η μία και η ίδια ανθρώπινη πράξη υπάγεται σε περισσότερες συνταγματικές διατάξεις και λίγες είναι οι περιπτώσεις όπου μπορεί να γίνει επίκληση μίας και μόνης ατομικής ελευθερίας.

Έτσι π.χ συγκέντρωση στην οποία εξαγγέλλεται η ίδρυση πολιτικού κόμματος εμπίπτει στο άρθρο 5 παρ.1 ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, στο άρθρο 11 που προστατεύει το δικαίωμα του συνέρχεσθαι, στο άρθρο 14 παρ.1 ελευθερία έκφρασης και διάδοσης στοχασμών, στο άρθρο 29 παρ.1, ελευθερία ίδρυσης πολιτικών κομμάτων. Επίσης η περίπτωση ενός ζωγράφου που ζωγραφίζει πίνακες οι οποίοι εκφράζουν τις πολιτικές του πεποιθήσεις εμπίπτει στο προστατευτικό περιεχόμενο του άρθρου 14 παρ. 1 ελευθερία εκδήλωσης της γνώμης, στο άρθρο 16 παρ.1 εδ. α' ελευθερία της Τέχνης, αλλά και στο άρθρο 5 παρ.1 ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και συμμετοχή στην πολιτική ζωή.

ii. Φαινομενική Συρροή

Σε πολλές περιπτώσεις η συρροή δεν είναι αληθής αλλά φαινόμενη. Η αρχή *lex specialis derogat legi generali*, έχει ιδιαίτερη σημασία και πρόσφορο πεδίο εφαρμογής στο χώρο των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Όπως σε όλους τους κανόνες δικαίου έτσι και στις διατάξεις που κατοχυρώνουν ατομικά δικαιώματα ισχύει ο κανόνας της υπεροχής της ειδικής διατάξεως έναντι της γενικής. Η ειδική διάταξη, είτε αντιτίθεται σε αυτή, είτε την εκφράζει και τη συγκεκριμενοποιεί, προηγείται από αυτήν και πρέπει να εφαρμόζεται. Η γενική διάταξη είναι εφαρμοστέα μόνο στις περιπτώσεις που δεν μπορούν να υπαχθούν στην ειδική διάταξη και όχι ως «βοηθητικός» κανόνας στην περίπτωση που η γενική διάταξη δεν οδηγεί σε ικανοποιητική λύση.

Το Σύνταγμα κατοχυρώνει ορισμένα γενικά, μητρικά θεμελιώδη δικαιώματα από τα οποία σταδιακά στην ιστορική εξέλιξη του προήλθαν και άλλα νεότερα θεμελιώδη δικαιώματα περισσότερο εξειδικευμένα. Η γενικότερη διάταξη όλων περί ατομικών δικαιωμάτων περιέχεται στο άρθρο 2 παρ.1, κατά το οποίο «ο σεβασμός και η προστασία του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας».

Είναι φανερό ότι στην «πρωταρχική» αυτή υποχρέωση αντιστοιχεί «πρωταρχικό» δικαίωμα του ατόμου. Όχι μόνο η απαγόρευση της προσβολής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας κατά το άρθρο 7 παρ.2 αλλά όλα τα δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος ίσης μεταχειρίσεως, απορρέουν από το δικαίωμα της ανθρώπινης αξίας. Συνεπώς η διάταξη του άρθρου 2 παρ.1 πρέπει να εφαρμόζεται όχι παράλληλα με τις ειδικότερες διατάξεις αλλά μόνο στις περιπτώσεις εκείνες που δεν μπορούν να υπαχθούν σε κάποια ειδικότερη διάταξη περί ατομικών δικαιωμάτων. Τέτοιες περιπτώσεις αφορούν π.χ την προστασία του κυοφορούμενου, εάν θεωρηθεί ότι η προστασία της ανθρώπινης ζωής του άρθρου 5 παρ.2 αρχίζει μετά τη γέννηση.

Η δεύτερη σε βαθμό γενικότητας συνταγματική διάταξη περιέχεται στο άρθρο 5 παρ.1 που κατοχυρώνει το δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας και της συμμετοχής στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας, Η διάταξη αυτή, που εγγυάται τόσο την ελευθερία όσο και τη συμμετοχή, τα δικαιώματα δηλαδή του ανθρώπου τόσο ως ατόμου όσο και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου, εξειδικεύεται από τις διατάξεις περισσότερο συγκεκριμένων δικαιωμάτων όπως π.χ άρθρο 16 παρ1 το οποίο κατοχυρώνει την ελευθερία της Τέχνης, η οποία αδιαμφισβήτητα αποτελεί τρόπο ανάπτυξης της προσωπικότητας, ή το άρθρο 29 παρ.1 κατά το οποίο οι Έλληνες πολίτες μπορούν να ιδρύσουν πολιτικά κόμματα,

ενέργεια η οποία αποτελεί τρόπο συμμετοχής στην πολιτική ζωή της χώρας. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου η εφαρμογή της γενικής διάταξης είναι αναγκαία καθώς είναι πολύ πιθανό μία συμπεριφορά να μην εμπίπτει στο προστατευτικό περιεχόμενο κάποιας ειδικότερης. Έτσι είναι πρόδηλη η σχέση ειδικότητας, ως προς τους Έλληνες, μεταξύ των άρθρων 4 παρ.1 (γενική αρχή της ισότητας) και 22 παρ 1 εδ. β' (ίση αμοιβή για ίσης αξίας εργασία). Αυτό όμως δε σημαίνει ότι όσοι Έλληνες, σύμφωνα με τη νομολογιακή ερμηνεία του άρθρου 22 παρ 1 εδ. β', δεν καλύπτονται από την προστασία του, επειδή απασχολούνται με σχέση δημοσίου δικαίου στερούνται και της προστασίας του άρθρου 4 παρ.1 ως προς την κατοχύρωση της ισότητας των αμοιβών τους. Και τούτο διότι από πουθενά δεν προκύπτει ότι, εάν θεωρηθεί πως το άρθρο 22 παρ.1 εδ. β' προϋποθέτει παροχή εξαρτημένης εργασίας με σχέση ιδιωτικού δικαίου, ο συντακτικός νομοθέτης θέλησε να καθιερώσει την ανισότητα αμοιβών στις υπόλοιπες έννομες σχέσεις. Η σχέση γενικού και ειδικού είναι σχέσεις αλληλοσυμπληρούμενες. Ό,τι δεν ρυθμίζει η ειδική διάταξη ανάγεται στην προστασία που παρέχει η γενική. Οι ειδικές διατάξεις προηγούνται επομένως στην εφαρμογή αποκλείοντας τις γενικότερες που δεν εφαρμόζονται παρά μόνο στις περιπτώσεις που η υπαγωγή στις ειδικές διατάξεις είναι αδύνατη. Συνεπώς στις περιπτώσεις αυτές στην ουσία δεν συντρέχουν τα θεμελιώδη δικαιώματα αλλά πρόκειται για μία φαινομενική συρροή. Βεβαίως υπάρχουν και αποκλίνουσες περιπτώσεις. Παρατηρείται ότι όπως και στα περισσότερα νομικά ζητήματα, έτσι και εδώ, εάν οι νομικές συνέπειες των κανόνων που συρρέουν είναι συμβατές μεταξύ τους, είναι ζήτημα ερμηνείας κατά πόσο οι συνέπειες του ειδικού κανόνα συμπληρώνουν, τροποποιούν ή παραμερίζουν εκείνες του γενικού.

iii. Πραγματική Συρροή

Υπάρχει και μία δεύτερη κατηγορία περιπτώσεων όπου μεταξύ των διαφόρων συνταγματικών διατάξεων που προστατεύουν την ίδια ανθρώπινη συμπεριφορά δεν υφίσταται σχέση γενικού προς ειδικό, αλλά σχέση μερικής επικάλυψης των πραγματικών τους, όταν δηλ. ορισμένα περιστατικά υπάγονται αποκλειστικά στην μία ή την άλλη και άλλα και στις δύο ταυτόχρονα. Είναι η περίπτωση όπου πραγματικά συντρέχουν τα θεμελιώδη δικαιώματα. Εφόσον πρόκειται για συρροή συνταγματικών δικαιωμάτων, πρέπει καταρχήν να δεχτούμε ότι αυτή είναι σωρευτική, δηλ. οι έννομες συνέπειες των δικαιωμάτων που συρρέουν δεν αλληλοαποκλείονται αλλά αντίθετα αλληλοσυμπληρώνονται. Αυτό σημαίνει για να κριθεί μία συμπεριφορά ως αντισυνταγματική αρκεί να παραβιάζει έστω και μία διάταξη. Έτσι π.χ η επιλεκτική πρόβλεψη από τον νομοθέτη της δυνατότητας αναθεώρησης ή λύσης συμβάσεων, οι οποίες συνάφθηκαν σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο μεταξύ ορισμένης κατηγορίας ν.π.δ.δ και ιδιωτών πάσχει από διπλή αντισυνταγματικότητα : Αντίκειται στην προστασία της οικονομικής ελευθερίας (άρθρα 5 και 106 παρ.2 Συντ) η οποία και επιβάλλει η επέμβαση της διοικήσεως σε έννομες σχέσεις να γίνεται σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα προκειμένου να είναι προβλεπτή η εξέλιξη των σχέσεων αυτών και έτσι να διασφαλίζονται οι συναλλαγές αλλά και στο άρθρο 4 παρ.1 που κάνει λόγο για την αρχή της ισότητας καθώς η ρύθμιση αναφέρεται σε ορισμένα ν.π.δ.δ.. Σε αντίθεση με τα παραδείγματα που αναφέρθηκαν παραπάνω (βλ.ΙΙ,ii) στη συγκεκριμένη περίπτωση η συρροή είναι πραγματική εφόσον δεν υπάρχει σχέση γενικού προς ειδικό μεταξύ των διατάξεων.

III. Πρακτική Θεώρηση – Οι διατυπωθείσες επί του θέματος απόψεις

i. Γενικά

Σύμφωνα με μία άποψη η συρροή παρουσιάζει προβλήματα μόνο στην περίπτωση που ορισμένα από τα συρρέοντα δικαιώματα υπόκεινται σε διάφορους περιορισμούς ενώ άλλα είναι απεριόριστα, ενώ σύμφωνα με την ίδια άποψη δε δημιουργείται κανένα πρόβλημα όταν όλα τα συρρέοντα δικαιώματα είναι απεριόριστα ή υπόκεινται στους ίδιους περιορισμούς. Ανεξάρτητα πάντως από το εάν και πότε δημιουργεί προβλήματα, το ζήτημα της συρροής των θεμελιωδών δικαιωμάτων έχει απασχολήσει τόσο την θεωρία όσο και τη νομολογία. Για τη λύση του ζητήματος αυτού υποστηρίζονται πολλές γνώμες. Κατά μία γνώμη πρέπει να αποφεύγεται η δημιουργία συρροής θεμελιωδών δικαιωμάτων με την ερμηνεία και ακριβή οριοθέτηση του περιεχομένου τους• κατ' άλλη γνώμη πρέπει να δίνεται το προβάδισμα στο περισσότερο περιορισμένο δικαίωμα• κατά τρίτη γνώμη πρέπει αντίθετα να δίνεται το προβάδισμα στο λιγότερο περιορισμένο δικαίωμα• και μία τέταρτη γνώμη εφαρμόζει παράλληλα με τους κανόνες της συρροής νόμων και μία στάθμιση συμφερόντων. Οι παραπάνω απόψεις υποστηρίχθηκαν κατά τη συζήτηση του ζητήματος της συρροής θεμελιωδών δικαιωμάτων στη Γερμανία υπό τον ισχύοντα Θεμελιώδη Νόμο της Βόννης. Ωστόσο η διαζευκτική αυτή τοποθέτηση δεν είναι πάντοτε ορθή. Δεν είναι δηλ. απαραίτητο να επιλέξουμε ένα από τα συρρέοντα δικαιώματα π.χ. αυτό με τους λιγότερους περιορισμούς. Δεν τίθεται επομένως θέμα επιλογής, αλλά ισχύει η προστασία όλων, μία σύνθεση περισσότερων συνταγματικών διατάξεων σε μία ενιαία ρύθμιση. Η άποψη αυτή που όπως θα δούμε παρακάτω ακολουθείται και από την ελληνική νομολογία φαίνεται να είναι και η ορθότερη εάν αναλογιστούμε το βασικό σκοπό των συνταγματικών διατάξεων που είναι η παροχή όσο το δυνατόν μεγαλύτερης προστασίας.

ii. Το ζήτημα της συρροής στην ελληνική νομολογία

1. Νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας

Το ΣτΕ έχει αντιμετωπίσει τη συρροή θεμελιωδών δικαιωμάτων με πάρα πολλές αποφάσεις του ορισμένες από τις οποίες παρατίθενται στη συνέχεια.

Ειδικότερα:

Υπόθεση: Παγκοσμίων Σχολικών Αγώνων «Γυμνασιάδα 1998»
Αρ. 3699/1998

Το Στε ακυρώνει τη 2/7-9-1998 πράξη της Κεντρικής Οργανωτικής Επιτροπής Αθλητικών Δραστηριοτήτων σχολικού έτους 1998-1999 η οποία απέκλειε μαθητή από Παγκόσμιο Αγώνα Γυμναστικής κρίνοντας αντισυνταγματική την Γ4/232/5-3-1998 απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Παιδείας η οποία και αποτελεί νομικό έρεισμα της.

Η Διεθνής Ομοσπονδία Σχολικού Αθλητισμού, μέλος της οποίας είναι και η Ελλάδα προκήρυξε τη διεξαγωγή Παγκόσμιων Σχολικών Αγώνων με τον τίτλο «Γυμνασιάδα

1998» στη Σαγκάη της Κίνας από 12 έως 19 Οκτωβρίου 1998. Στην οικεία προκήρυξη της ομοσπονδίας αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι ειδικώς οι αθλητές της Γυμναστικής οι οποίοι επρόκειτο να λάβουν μέρος έπρεπε να έχουν γεννηθεί τα έτη 1981 έως 1985. Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων αποφάσισε τη συμμετοχή της χώρας στους εν λόγω Παγκοσμίους Αγώνες και στο άθλημα της Γυμναστικής. Ακολούθως με την Γ4/232/5-3-1998 πράξη του Υφυπουργού Εθνικής Παιδείας αποφασίστηκε η επανένταξη του αθλήματος της Ενόργανης Γυμναστικής στα σχολικά πρωταθλήματα και η διοργάνωση Πανελλήνιων Αγώνων μαθητών και μαθητριών Λυκείων. Ειδικότερα ως προς τους αγώνες αυτούς αποφασίστηκε αφενός η διοργάνωση αγώνων νομού οι οποίοι αποτελούν κατά νόμο τη δεύτερη φάση διεξαγωγής σχολικών πρωταθλημάτων και στους οποίους είχαν δικαίωμα συμμετοχής μαθητές και μαθήτριες Γυμνασίων και Λυκείων, και αφετέρου τη διοργάνωση Πανελλήνιων Αγώνων οι οποίοι αποτελούν κατά το νόμο την τελική φάση των σχολικών πρωταθλημάτων και στους οποίους θα προκρίνονταν οι μαθητές και οι μαθήτριες Λυκείων οι οποίοι κατά τη δεύτερη φάση θα είχαν λάβει βαθμολογία τουλάχιστο το 70% του άριστα στον αγώνα του Σύνθετου Ατομικού.

Κατ' επίκληση της εν λόγω υπουργικής απόφασης εξεδόθη η 207/6-4-1998 πράξη του Προέδρου της Νομαρχιακής Οργανωτικής Επιτροπής Αθλητικών Δραστηριοτήτων Γ' Αθήνας, με την οποία προκηρύχθηκαν Πανελλήνιοι Αγώνες Ενόργανης Γυμναστικής για τους μαθητές και τις μαθήτριες Λυκείων και ορίστηκε ότι η αντιπροσωπευτική ομάδα της χώρας για τους Παγκοσμίους Αγώνες στη Σαγκάη θα επιλεγόταν μεταξύ των νικητών των αγώνων αυτών.

Το ΣτΕ έκανε δεκτή την αίτηση ακυρώσεως της παραπάνω υπουργικής απόφασης, που υπέβαλαν οι γονείς ανήλικου αθλητή ο οποίος είχε γεννηθεί το έτος 1983 και ήταν μαθητής της Γ' Γυμνασίου κατά το σχολικό έτος 1997-1998 και ο οποίος στη δεύτερη φάση των αγώνων συγκέντρωσε βαθμολογία μεγαλύτερη του 70% του άριστα, όντας όμως μαθητής Γυμνασίου δεν του επιτράπηκε η συμμετοχή στην τελική φάση των αγώνων αποκλείοντας τον και από μία πιθανή συμμετοχή του στο Παγκόσμιο Πρωτάθλημα. Το Στε νομολόγησε ότι η παραπάνω υπουργική απόφαση αντίκειται σε μία σειρά συνταγματικών διατάξεων• στο άρθρο 16 παρ.9 στο οποίο ορίζεται ότι «ο αθλητισμός τελεί υπό την προστασία και την ανώτατη εποπτεία του Κράτους...», στο άρθρο 4 παρ.1 όπου ορίζεται ότι «οι Έλληνες είναι ίσοι απέναντι στο νόμο» αλλά και στο άρθρο 5 παρ.1 κατά το οποίο «καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύξει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη»

Το ΣτΕ κρίνοντας ότι η Γ4/232/5-3-1998 αντίκειται στις προπαρατεθείσες συνταγματικές διατάξεις, δέχτηκε την αίτηση ακυρώσεως των γονέων του μαθητή και ακύρωσε τη 2/7-9-1998 πράξη της κεντρικής Επιτροπής Αθλητικών Δραστηριοτήτων με την οποία επελέγησαν οι Πανελληνιονίκες αθλητές που θα ελάμβαναν μέρος στη Γυμνασιάδα 1998.

Είναι λοιπόν προφανές ότι το ΣτΕ δεν αρκέστηκε σε μία μόνο αντισυνταγματικότητα της υπουργικής απόφασης, αλλά επικαλέστηκε και τις τρεις συνταγματικές διατάξεις που η εν λόγω απόφαση παραβίασε. Αν και θα μπορούσε πιθανό να θεωρηθεί ότι τα άρθρα 16 παρ.9 και 5παρ.1 βρίσκονται μεταξύ τους σε σχέση ειδικού προς γενικό αφού ο αθλητισμός αποτελεί μέσο ανάπτυξης της προσωπικότητας, το ΣτΕ στη συγκεκριμένη υπόθεση δεν υιοθετεί την άποψη σύμφωνα με την οποία η γενική διάταξη δεν θα έπρεπε να εφαρμοστεί, αλλά κάνει επίκληση και στο άρθρο 5 παρ.1

Υπόθεση: ΤΕΑΠΟΚΑ
Αρ. 953/1999

Το ΣτΕ έκρινε αντισυνταγματικό το άρθρο 39 του ν.1902/1990 το οποίο όριζε τον τρόπο υπολογισμού των συντάξεων του προσωπικού οργανισμών κοινωνικών ασφαλίσεων από το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (ΤΕΑΠΟΚΑ).

Το άρθρο 38 του ν.1902/1990 μεταξύ άλλων όριζε ότι δεν έχουν εφαρμογή από της ισχύος τους οι διατάξεις του άρθρου 39 του ν.1469/1984, που ρύθμιζε ως τότε το ζήτημα αυτό, για το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης. Στη συνέχεια όριζε ότι παραγράφονται αξιώσεις κατά του ΤΕΑΠΟΚΑ για αύξηση συντάξεων από την έναρξη ισχύος του άρθρου 39 του ν.1469/1984, εφόσον μέχρι την έναρξη ισχύος του άρθρου 38 του ν.1902/1990 δεν έχουν εκδοθεί αμετάκλητες δικαστικές αποφάσεις, ενώ καταργούσε εκκρεμείς δίκες σε οποιονδήποτε βαθμό.

Το Στε νομολόγησε ότι ενόψει των άρθρων 4 παρ.1, 20 παρ.1 και 26 του Συντάγματος αλλά και 6 παρ.1 της Σύμβασης της Ρώμης ο κοινός νομοθέτης δεν δύναται επ' ευκαιρία της καθιέρωσης αναδρομικών ουσιαστικών ρυθμίσεων, ούτε να θεσπίζει παραγραφή των αξιώσεων που απορρέουν από τις ουσιαστικές ρυθμίσεις οι οποίες ίσχυαν μέχρι την αναδρομική κατάργησή τους, για τις οποίες έχουν εκδοθεί τελεσίδικες αποφάσεις δικαστηρίων ή υπάρχουν εκκρεμείς δίκες ενώπιον του Αναιρετικού ούτε να προβαίνει σε κατάργηση των εκκρεμών αυτών δικών. Και τούτο διότι έτσι θα αναιρείτο η διαφορά από το δικαστήριο, ενώπιον του οποίου είναι εκκρεμής, κατά παράβαση του άρθρου 26 του Συντάγματος, ενώ θα παρεβιάζετο, συντρεχούσης περιπτώσεως, και η αρχή της τελεσιδικίας των δικαστικών αποφάσεων, καθώς και η αρχή της ισότητας των όπλων που διαθέτουν οι διάδικοι και θα ευνοείτο ο ένας από αυτούς, συνήθως ο φορέας της δημόσιας εξουσίας.

Περαιτέρω, από τις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις συνάγεται ότι ο κοινός νομοθέτης δεν κωλύεται μεν, κατ' αρχήν, να μεταβάλει, ακόμη και αναδρομικώς, ουσιαστικές ρυθμίσεις του νόμου, αρκεί η επέμβασή του να μην προσβάλλει εκτός των άλλων και το δεδικασμένο.

Συνεπώς, το ΣτΕ έκρινε ότι το εν λόγω άρθρο κατά το μέρος που προβλέπει κατάργηση εκκρεμών δικών αντίκειται στις συνταγματικές διατάξεις και δε δύναται να εφαρμοστεί ως ανίσχυρο.

Παρατηρούμε ότι και στην παραπάνω υπόθεση το ΣτΕ δεν αρκέστηκε σε ένα αλλά επικαλέστηκε τρία διαφορετικά άρθρα του Συντάγματος προκειμένου να αιτιολογήσει την απόφασή του• το άρθρο 4 παρ.1 το οποίο αναφέρεται στην ισότητα, το άρθρο 20 παρ.1 στο δικαίωμα όλων των Ελλήνων στην παροχή δικαστικής προστασίας αλλά και το άρθρο 26 που κάνει λόγο για την διάκριση των λειτουργιών.

Υπόθεση :Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής “Δρομοκαϊτειο”
Αρ.2807/2002

Η Ολομέλεια του ΣτΕ μετά από παραπομπή με την υπ'αρ.497/2002 του Γ' Τμήματος έκρινε ανίσχυρες, ως αντικείμενες στις συνταγματικές διατάξεις που περιέχονται στα άρθρα 4 και 20, τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 22 του ν. 1868/1989 και της παρ. 1α του άρθρου 4 του ν. 2479/1997, με τις οποίες εισάγεται υπέρ του Δημοσίου

ευνοϊκή μεταχείριση έναντι των ιδιωτών διαδίκων όσον αφορά στη διάρκεια της αναστολής των εις βάρος τους προθεσμιών κατά την διάρκεια των δικαστικών διακοπών, ενόψει και της από 11.1.2001 αποφάσεως του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου υπ' αριθ. 38460/97 (προσφυγή Πλατάκου κατά Ελλάδος).

Η Ολομέλεια του Στε έκρινε πως κατά την έννοια των άρθρων 4 και 20 του Συντάγματος η αρχή της ισότητας των διαδίκων, που συνιστά ειδική εκδήλωση της αρχής της ισότητας, επιβάλλει την ίση μεταχείριση αυτών από τους προσδιορίζοντες τους όρους ασκήσεως του δικαιώματος παροχής δικαστικής προστασίας δικονομικούς νόμους. Επομένως, διατάξεις δικονομικών νόμων με τις οποίες αναγνωρίζεται υπέρ ενός διαδίκου ευνοϊκή μεταχείριση όσον αφορά το ανωτέρω δικαίωμα, με αποτέλεσμα να τίθεται αυτός σε θέση πλεονεκτικότερη εκείνης άλλου διαδίκου, είναι ανίσχυρες διότι αποκλείουν της εφαρμογής τους τον τελευταίο αυτόν διάδικο. Συνεπώς, οι ανωτέρω ρυθμίσεις, κατά το μέρος που με αυτές διαφοροποιείται εις βάρος του ιδιώτου διαδίκου η προθεσμία ασκήσεως ενδίκου μέσου μεταξύ του Δημοσίου και των ιδιωτών διαδίκων είναι, ανίσχυρες ως αντικείμενες στην αρχή της δικονομικής ισότητας των διαδίκων, όπως αυτή συνάγεται από τις παρατεθείσες ανωτέρω διατάξεις του Συντάγματος. Ειδικότερα, η μεν πρώτη είναι ανίσχυρη, κατά το μέρος που αποκλείει από την εφαρμογή της τους ιδιώτες διαδίκους, οι οποίοι επομένως δικαιούνται για λόγους ίσης μεταχειρίσεως προς το Δημόσιο να τύχουν, όπως και αυτό, της αυτής μεταχειρίσεως, δηλαδή της αναστολής προθεσμιών για την άσκηση ενδίκων μέσων, καθ' όλη τη διάρκεια των δικαστικών διακοπών, η δε δεύτερη διότι περιορίζει για τους ιδιώτες διαδίκους στο χρονικό διάστημα από 1ης έως 31ης Αυγούστου την προς αποκατάσταση της ίσης μεταχειρίσεώς τους προς το Δημόσιο προαναφερόμενη επέκταση της αναστολής, καθ' όλη τη διάρκεια των δικαστικών διακοπών.

Στην προαναφερθείσα υπόθεση είναι φανερή η ύπαρξη φαινομενικής όπως παραπάνω ονομάσαμε συρροής, εφόσον έχουμε να κάνουμε με δύο συνταγματικές διατάξεις οι οποίες έχουν μεταξύ τους σχέσεις γενικού προς ειδικό. Παρατηρούμε όμως πως το ΣτΕ κάνει επίκληση και των δύο άρθρων 4 και 20 κάνοντας παράλληλη αναφορά στη σχέση που υπάρχει μεταξύ τους «η αρχή της ισότητας των διαδίκων, που συνιστά ειδική εκδήλωση της αρχής της ισότητας»

2. Νομολογία Αρείου Πάγου

Το ζήτημα της συρροής θεμελιωδών δικαιωμάτων έχει αντιμετωπίσει με τις αποφάσεις του και ο Άρειος Πάγος.

Ειδικότερα:

Υπόθεση : Ε.Δ.Ο.Ε.Α.Π
Αριθμός 65/2003

Το Β1΄ Πολιτικό Τμήμα του Αρείου Πάγου έκρινε αντισυνταγματική τη διάταξη του άρθρου 3 παρ.1 εδ α΄ του Α.Ν 248/1967 «Περί συστάσεως Ενιαίου Δημοσιογραφικού Οργανισμού Επικουρικής Ασφαλίσεως και Περιθάλψεως» κατά την οποία η κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων δημοσιογράφων από τον Ε.Δ.Ο.Α.Π εξαρτάται από τη συμμετοχή τους ή μη στις αντίστοιχες Ενώσεις Συντακτών

Ημερησίων Εφημερίδων.

Το Σύνταγμα της Ελλάδος στο μεν άρθρο 12 παρ.1 ορίζει ότι οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνιστούν ενώσεις και μη κερδοσκοπικά σωματεία τηρώντας τους νόμους, στο δε άρθρο 22 παρ.5 το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων. Με τις συνταγματικές αυτές διατάξεις καθιερώνονται η συνδικαλιστική ελευθερία των εργαζομένων τόσο με τη θετική της μορφή, δηλαδή με το δικαίωμα να συστήσουν και να συμμετέχουν σε εργατικά σωματεία, όσο και με την αρνητική της μορφή, δηλαδή με το δικαίωμα να μη συστήσουν ή να μη συμμετέχουν σε υφιστάμενα εργατικά σωματεία αλλά και η γενική αρχή κατά την οποία όλοι οι Ασφαλιστικοί Οργανισμοί, που παρέχουν κοινωνική ασφάλιση, έχουν την υποχρέωση να ασφαλίζουν όλους τους ασκούντες το επάγγελμα, το οποίο καλύπτει ασφαλιστικώς ο Οργανισμός. Συνεπώς, δεν επιτρέπεται νόμος να εξαρτά την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση του εργαζομένου από τη συμμετοχή του ή μη σε συνδικαλιστική οργάνωση διότι έτσι έρχεται σε ευθεία αντίθεση με τις ανωτέρω διατάξεις.

Στην συγκεκριμένη απόφαση παρ' όλο που όπως είδαμε οι διατάξεις του άρθρου 3 παρ.1 εδ α' του Α.Ν 248/1967 κρίθηκαν αντισυνταγματικές ο Άρειος Πάγος δεν τις κήρυξε ανίσχυρες καθώς είχαν ήδη καταργηθεί με την παρ.2 του άρθρου 31 του Ν. 1264/1982 "Για τον εκδημοκρατισμό του Συνδικαλιστικού Κινήματος και την κατοχύρωση των Συνδικαλιστικών Ελευθεριών", κατά την οποία "Κάθε διάταξη νόμου που κατοχυρώνει, περιορίζει ή εξαρτά το δικαίωμα της εργασίας στον Τύπο και την παροχή στους εργαζομένους σ' αυτόν παρεπομένων της εργασίας τους δικαιωμάτων από τη συμμετοχή τους ή μη σε συγκεκριμένη επαγγελματική οργάνωση ή από την υπαγωγή τους στο Ν. 1186/1981 ή σε ορισμένο ασφαλιστικό φορέα, καταργείται".

Ωστόσο είναι φανερό πως και ο Άρειος Πάγος προκειμένου να κρίνει μία διάταξη αντισυνταγματική δεν αρκείται στην αντίθεσή της σε μία μόνο συνταγματική διάταξη αλλά επικαλείται την συρροή περισσοτέρων.

Υπόθεση: Λαϊκό

Αρ. 922/2001

Το Β2' Πολιτικό Τμήμα του Αρείου Πάγου κήρυξε ανίσχυρες τις διατάξεις που περιέχονται στους Γενικούς Όρους της 42/1981 αποφάσεως του ΔΔΔΔ Πειραιώς (ΑΥΕ 16170/1981 Π ΦΕΚ Β. 472) που προβλέπει το επίδομα οικογενειακών βαρών και οι οποίες θέτει ως προϋπόθεση για την παροχή του οικογενειακού επιδόματος στις γυναίκες εργαζόμενες την μη άσκηση βιοποριστικού επαγγέλματος από το σύζυγό τους και τη μη συνταξιοδότησή του, ενώ τέτοια προϋπόθεση δεν απαιτείται για τη λήψη του επιδόματος αυτού από τους άνδρες μισθωτούς της ίδιας κατηγορίας.

Ο Άρειος Πάγος νομολόγησε πως η ως άνω απόφαση αντίκειται στις διατάξεις των άρθρων 4παρ.2, 22παρ.1εδ.β' και 116 του

Συντάγματος, 1 και 2 παρ.1 της 100 Διεθνούς Συμβάσεως Εργασίας «περί της ισότητας αμοιβής μεταξύ αρρένων και θηλέων εργαζομένων δια εργασίαν ίσης αξίας», που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του νόμου 46/1975 και ισχύει από 6.7.1976, των άρθρων δευτέρου του ως άνω κυρωτικού νόμου και 119 της Συνθήκης της Ρώμης για την ίδρυση της ΕΟΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 1 της Οδηγίας

75/117/ΕΟΚ και τα άρθρα 4 παρ. 1 και 2 και 15 του ν. 1414/1984, που εκδόθηκε κατά συμμόρφωση προς την ανωτέρω Οδηγία, συνάγεται, ότι το παραπάνω οικογενειακό επίδομα οφείλεται χωρίς διάκριση φύλου σε όλους όσους παρέχουν στον ίδιο εργοδότη εργασία ίσης αξίας

Συνεπώς και στην προκειμένη περίπτωση ο Άρειος Πάγος εκτός από τις διατάξεις διεθνών και κοινοτικών συμβάσεων, επικαλέστηκε και τη συρροή δύο διαφορετικών άρθρων του Συντάγματος στα οποία κατοχυρώνονται θεμελιώδη δικαιώματα• το άρθρο 4 παρ.2 που κατοχυρώνει την ισότητα μεταξύ Ελλήνων και Ελληνίδων και το άρθρο 22 παρ.1 εδ β΄ το οποίο ορίζει ότι όλοι οι εργαζόμενοι ανεξάρτητα από φύλο ή άλλη διάκριση έχουν δικαίωμα ίσης αμοιβής για παρεχόμενη εργασία ίσης αξίας.

3. Νομολογία Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου

Τη συρροή περισσότερων συνταγματικών διατάξεων έχει επικαλεστεί στις αποφάσεις τους και το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο Ειδικότερα:

Υπόθεση: Οικογενειακού Επιδόματος
Αρ.3/2001

Μετά από αντίθετες αποφάσεις του ΣτΕ και του Ελεγκτικού Συνεδρίου σχετικά με τη συνταγματικότητα του άρθρου 11 παρ.6 του ν.1505/1984 το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο επιλήφθηκε προκειμένου να άρει τις αμφισβητήσεις.

Τελικά το ΑΕΔ έκρινε όπως ακριβώς και το ΣτΕ ότι όντως το άρθρο 11 παρ.6 του ν.1505/1984 αντίκειται στις συνταγματικές διατάξεις κηρύσσοντας τις αντίστοιχες διατάξεις ανίσχυρες και μη εφαρμοστέες.

Η ανωτέρω διάταξη του άρθρου 11 παρ. 6 του ν. 1505/1984, η οποία απαγορεύει τη διπλή καταβολή οικογενειακού επιδόματος σε περίπτωση που και οι δύο σύζυγοι είναι υπάλληλοι του δημοσίου ή ν.π.δ.δ. ή ΟΤΑ ή όταν ο ένας από αυτούς είναι υπάλληλος των υπηρεσιών αυτών και ο άλλος υπάλληλος του ευρύτερου δημόσιου τομέα ή μέρους του ιδιωτικού, αντίκειται σύμφωνα με το ΑΕΔ στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος το οποίο ορίζει ότι "οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου" αλλά και στο άρθρο 21 παρ. 1 ότι "η οικογένεια, ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του Έθνους, καθώς και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό την προστασία του κράτους".

Το ΣτΕ είχε νομολογήσει στη συγκεκριμένη υπόθεση ότι « η καθιέρωση διακρίσεων μεταξύ υπαλλήλων που βρίσκονται στην ίδια οικογενειακή κατάσταση, βάσει ειδικών προϋποθέσεων που δεν συνδέονται με την παρεχόμενη από αυτούς εργασία αλλά με την παροχή ή όχι εργασίας και το καθεστώς εργασίας του συζύγου του υπαλλήλου στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα, είναι αντίθετη προς τη συνταγματική αρχή της ισότητας. Περαιτέρω οι διακρίσεις αυτές αντιστρατεύονται και τους στόχους του άρθρου 21 παρ. 1 του Συντάγματος, το οποίο αντιλαμβάνεται ως ισότιμη τη συμμετοχή των εργαζομένων συζύγων στη δημιουργία της οικογένειας», άποψη την οποία αποδέχτηκε και το ΑΕΔ.

IV. ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το ζήτημα της συρροής των θεμελιωδών δικαιωμάτων έχει απασχολήσει όπως είδαμε και την θεωρία αλλά και την πράξη. Έχουν διατυπωθεί πολλές απόψεις για το πως πρέπει να αντιμετωπίζεται το ζήτημα αυτό, ενώ έχει απασχολήσει και την ελληνική νομολογία.

Παραπάνω αναφέρθηκαν ενδεικτικά ορισμένες υποθέσεις ελληνικών δικαστηρίων στις οποίες και γίνεται επίκληση περισσότερων συνταγματικών διατάξεων. Οι υποθέσεις όμως στις οποίες αναφέρεται ότι παραβιάζονται περισσότερα από ένα θεμελιώδη δικαιώματα είναι πάρα πολλές δεδομένου ότι όπως αναφέρθηκε σπάνιες είναι οι περιπτώσεις όπου μία συμπεριφορά μπορεί να υπαχθεί στο προστατευτικό πεδίο μίας και μόνης διάταξης. Η ελληνική νομολογία, όπως έχει διαμορφωθεί από τις αποφάσεις των δικαστηρίων δεν αντιμετωπίζει το ζήτημα της συρροής διαζευκτικά, δηλ. δεν αρκείται στο να επικαλεστεί τη μία ή την άλλη διάταξη, αλλά ακόμα και σε περιπτώσεις όπου πρέπει να εφαρμοστεί η αρχή *lex specialis derogat legi generali* δεν αποκλείει την εφαρμογή καμίας διάταξης, αλλά τις επικαλείται όλες συνθέτοντάς τις σε μία ενιαία ρύθμιση, διευρύνοντας όσο το δυνατό περισσότερο το περιεχόμενο της συνταγματικής προστασίας

Conclusion

The question of the confluence of fundamental rights has occupied not only the theory but also the practice. A lot of opinions about how this matter should be faced have been stated while it has also occupied the Greek case law.

Some cases of the Greek courts in which there is invocation of more constitutional provisions were mentioned indicatively above. The cases however in which it is mentioned that more than one fundamental right are forced are many, since, as it has already been said, the cases, where human behaviour can be enlisted in the protective field of only one provision, are rare. Greek case law does not face the question of the rights confluence disjunctive, it does not only invokes the one or the other provision but even in cases where it should be put into practice the principle *lex specialis derogat legi generali* does not exclude the adjustment of any provision but it invokes them all, by composing them in a single regulation, extending, as much as possible, the constitutional protection.

V. ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κατοχύρωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων υπήρξε σταθμός στην ιστορία όχι μόνο του ελληνικού λαού, αλλά και όλων των άλλων. Με την κατοχύρωσή τους η κρατική εξουσία δεν είναι πια ανεξέλεγκτη και η δράση της περιορίζεται μέσα στα όρια που της θέτει το Σύνταγμα.

Μετά από αιματηρές προσπάθειες χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων τα θεμελιώδη δικαιώματα καταγράφονται για πρώτη φορά στη Magna Charta το 1215,

για να φτάσουμε στην πρώτη συνταγματική κατοχύρωση τους στο Σύνταγμα των Η.Π.Α το 1787.

Στην Ελλάδα ο ελληνικός λαός ψήφισε Συντάγματα, όπου κατοχύρωνε τις ατομικές ελευθερίες ήδη από τον πρώτο χρόνο της ελληνικής επανάστασης (Σύνταγμα της Επιδάουρου). Το σύγχρονο ελληνικό Σύνταγμα κατοχυρώνει πολλά διαφορετικά και πιο συγκεκριμένα θεμελιώδη δικαιώματα προκειμένου να μην αφήσει καμία πτυχή της ανθρώπινης αξίας απροστάτευτη. Γεννιέται όμως έτσι, ένα πολύ σημαντικό ζήτημα, αυτό της συρροής των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Τι συμβαίνει, δηλαδή, όταν μία ανθρώπινη συμπεριφορά μπορεί να υπαχθεί στο προστατευτικό πεδίο περισσότερων από μίας προστατευτικών διατάξεων. Η μελέτη αποφάσεων των ελληνικών δικαστηρίων έδειξε, πως η ελληνική νομολογία δεν αντιμετωπίζει το ζήτημα διαζευκτικά και δεν αποκλείει καμία διάταξη από την εφαρμογή της. Αντίθετα συνθέτει τις περισσότερες συνταγματικές ρυθμίσεις σε μία ενιαία ρύθμιση. Σκοπός των συνταγματικών διατάξεων είναι η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου• είναι, λοιπόν, βέβαιο πως μία συνθετική ερμηνεία εξυπηρετεί καλύτερα από κάθε άλλη τον σκοπό αυτό.

Summary of the project

The consolidation of Fundamental Rights was a station not only in the history of Greece, but in the history of all populations. After the consolidation of the Fundamental Rights the government is not anymore unverifiable and its action is determined by the limits placed by the Constitution.

After many efforts of the lower social layers, the fundamental rights are recorded for first time in the Magna Charta in 1215 and they reached their first constitutional consolidation in the Constitution of U.S.A in 1787.

In Greece, the Greek population had voted Constitution where individual freedoms were guaranteed already since the first year of Greek revolution (Constitution of Epidaurus). The Modern Greek Constitution guarantees many, different and more concrete fundamental rights in order to protect every aspect of human value. But a huge question is born; what happens when a human behaviour can be enlisted in the protective field of more than one protective provisions. The study of judgements of Greek courts has showed that Greek case law does not face the question disjunctive and does exclude no provision from its adjustment. On the contrary composes most constitutional regulations in one single regulation. The aim of constitutional provisions is the protection of human rights is therefore certain that a synthetic interpretation serves this aim far better than any other.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΛΗΜΜΑΤΩΝ

ΑΕΔ.....	σελ.25,26
Άρειος Πάγος.....	σελ.23,24,25
Ε.Σ.Δ.Α.....	σελ.3
Magna Charta.....	σελ.2
Περιεχόμενο Δικαιωμάτων.....	σελ.2
Πραγματική Συρροή.....	σελ.17,18
ΣτΕ.....	σελ.19,20,21,22,23,25,26
Σύνταγμα Επιδαύρου.....	σελ.3
Σύνταγμα Αστρους.....	σελ.4
Σύνταγμα Τροιζήνας.....	σελ.5,6
Σύνταγμα 1844.....	σελ.7
Σύνταγμα 1864.....	σελ.8,9,10
Σύνταγμα 1927.....	σελ.11
Σύνταγμα 1952.....	σελ.12,
Σύνταγμα 1975.....	σελ.12,13
Σύνταγμα Η.Π.Α.....	σελ.3
Συρροή.....	σελ.15 επ
Φαινομενική Συρροή.....	σελ.16,17
Φορείς Δικαιωμάτων.....	σελ.13,14

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλιβιζάτος Νίκος Κ.
Εισαγωγή στην Ελληνική Συνταγματική Ιστορία Τεύχος Α΄
Εκδόσεις Αντ. Ν.Σάκκουλα
Αθήνα – Κομοτηνή, 1981

Δαγτόγλου Πρόδρομος
Συνταγματικό Δίκαιο : Ατομικά Δικαιώματα
Εκδόσεις Α. Σάκκουλα
Αθήνα-Κομοτηνή, 1991

Δημητρόπουλος Ανδρέας
Συνταγματικά Δικαιώματα-Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου
Γ΄ Έκδοση
Αθήνα, 2004

Ράικος Αθανάσιος
Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου :κατά το Σύνταγμα του 1975
Β΄ Έκδοση
Αθήνα, 1984

Ρούκουνας Εμμανουήλ
Διεθνής Προστασία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
Εκδόσεις :Βιβλιοπωλείο της Εστίας
Αθήνα, 1995

Χρυσόγονος Κώστας
Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα
Εκδόσεις : Α.Σάκκουλα
Αθήνα-Κομοτηνή, 1998

Εισαγωγή στο Δίκαιο και τους Πολιτικούς Θεσμούς
Β΄ Τάξη Ενιαίου Λυκείου
ΟΕΔΒ

www.dsanet.gr

Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Αριθμός 3699/1998
το ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΣΤ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 28 Σεπτεμβρίου 1998 με την εξής σύνθεση: Αν. Μαρίνος, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του ΣΤ Τμήματος, Ν. Ντούβας, Αικ. Συγγούνα, Σύμβουλοι, Ε. Αντωνόπουλος, Κ. Φιλοπούλου, Πάρεδροι. Γραμματέας ο Β. Μανωλόπουλος, Γραμματέας του ΣΤ Τμήματος.

Γ ι α να δικάσει την από 4 Ιουνίου 1998 αίτηση :

τ ω ν 1) Κ. Π. και 2) Ε. συζύγου Κ.Π, το γένος Π, .κατοίκων Καρδίτσας, ως ασκούντων και των δύο την γονική μέριμνα του ανήλικου υιού τους, Αρ. Π., μαθητού της Γ' Γυμνασίου και ήδη Α' Λυκείου, κατοίκου ..., οδός ..., οι οποίοι παρέστησαν με τον δικηγόρο Δ. Π. , που τον διόρισαν με πληρεξούσιο,

κ α τ ά της Νομαρχιακής Αυτοδιοικήσεως Αθηνών - Πειραιώς Νομαρχίας Αθηνών, η οποία δεν παρέστη.

Με την αίτηση αυτή οι αιτούντες επιδιώκουν να ακυρωθεί η υπ' αριθμ. 2D7/6-4-1998 πράξη του Προέδρου της Νομαρχιακής Οργανωτικής Επιτροπής (ΝΟΕ) Αθλητικών Δραστηριοτήτων Αθηνών και κάθε άλλη σχετική πράξη ή παράλειψη της Διοικήσεως.

Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως της Εισηγήτριας, Παρέδρου Κων. Φιλοπούλου.

Κατόπιν το δικαστήριο άκουσε τον πληρεξούσιο των αιτούντων, ο οποίος ανέπτυξε και προορορικά τους προβαλλόμενους λόγους ακυρώσεως και ζήτησε να γίνει δεκτή η αίτηση.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του Δικαστηρίου και

Αφ ο ύ μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφθηκε κατά τον νόμο

1. Επειδή, για την άσκηση της κρινόμενης αιτήσεως έχουν καταβληθεί τα νόμιμα τέλη και το παράβολο (9236573 και 9236574/1998 διπλότυπα εισπράξεως της Δ.Ο.Υ. Ενοσίων και Δικαστικών Εισπράξεων Αθηνών και 157061/1998 ειδικό έντυπο παραβόλου).
2. Επειδή, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, από τη Διεθνή Ομοσπονδία Σχολικού Αθλητισμού, μέλος της οποίας είναι και η Ελλάδα, προκηρύχθηκε η διεξαγωγή Παγκόσμιων Σχολικών Αγώνων με τον τίτλο "ΓΥΜΝΑΣΙΑΔΑ 1998" στη

Σαγκάη της Κίνας από 12 έως 19 Οκτωβρίου 1998. Στην οικεία προκήρυξη της εν λόγω Διεθνούς Ομοσπονδίας αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι ειδικώς οι αθλητές της Γυμναστικής οι οποίοι πρόκειται να λάβουν μέρος στους ως άνω Αγώνες, πρέπει να έχουν γεννηθεί τα έτη 1981 έως και 1985. Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων αποσράσισε τη συμμετοχή της Χώρας στους εν λόγω Παγκόσμιους Αγώνες, μεταξύ των άλλων και στο άθλημα της Γυμναστικής (βλ. τη Γ4/167/16-2-1998 πράξη του Διευθυντή φυσικής Αγωγής του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας). Ακολούθως, με τη Γ4/232/5-3-1998 πράξη του Υφυπουργού Εθνικής Παιδείας (φ. Β', 250/13-3-1998) αποφασίσθηκε η επανένταξη του αθλήματος της Ενόργανης Γυμναστικής στα Σχολικά Πρωταθλήματα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και η διοργάνωση Πανελλήνιων Αγώνων μαθητών και μαθητριών Λυκείων. Ειδικότερα, ως προς τους αγώνες αυτούς αποσρασίσθηΚε, αφενός η διοργάνωση Αγώνων νομού, οι οποίοι αποτελούν κατά νόμο {Γ4/1770/30-11-1993 απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Παιδείας, φ. Β', 908/17-12-1993, όπως ήδη ισχύει) τη δεύτερη φάση διεξαγωγής των σχολικών πρωταθλημάτων και στους οποίους, κατά την ως άνω υπουργική απόφαση, είχαν δικαίωμα συμμετοχής μαθητές και μαθήτριες Γυμνασίων και Λυκείων, και αφετέρου η διοργάνωση Πανελλήνιων Αγώνων, οι οποίοι αποτελούν κατά το νόμο την τελική (τέταρτη) _ των σχολικών πρωταθλημάτων και για τους οποίους, κατά την ίδια ως άνω υπουργική απόφαση, θα προκρίνονταν οι μαθητές και μαθήτριες Λυκείων οι οποίοι θα είχαν λάβει κατά τη δεύτερη φάση αγώνων βαθμολογία τουλάχιστον 70% του άριστα στον αγώνα του σύνθετου ατομικού. Στην ίδια ως άνω υπουργική απόφαση έτους 1998 αναφέρεται περαιτέρω ότι οι Παγκόσμιοι Αγώνες "ΓΥΜΝΑΣΙΑΔΑ 1998" έχει αποφασισθεί να διεξαχθούν στη Σαγκάη της Κίνας τον Οκτώβριο 1998 και ότι δικαίωμα συμμετοχής σ' αυτούς έχουν μαθητές και μαθήτριες γεννηθέντες τα έτη 1981, 1982, 1983 και 1984. Κατ' επίκληση της εν λόγω υπουργικής αποφάσεως εξεδόθη η 207/6-4-1998 πράξη του Προέδρου της Νομαρχιακής οργανωτικής Επιτροπής (Ν.Ο.Ε.) Αθλητικών Δραστηριοτήτων Γ' Αθήνας, με την οποία προκηρύχθηκαν οι Πανελλήνιοι Αγώνες Ενόργανης Γυμναστικής μαθητών και μαθητριών Λυκείων για τις 18 και 19 Μαΐου 1998. Με την πράξη αυτή ορίσθηκε επιπλέον ότι η επιλογή της αντιπροσωπευτικής ομάδας για τη συμμετοχή στην Παγκόσμια "ΓΥΜΝΑΣΙΑΔΑ 1998" επρόκειτο να γίνει με ευθύνη της Κεντρικής Οργανωτικής Επιτροπής Αθλητικών Δραστηριοτήτων (Κ.Ο.Ε.) από τους νικητές των Πανελλήνιων Αγώνων Ενόργανης Γυμναστικής μαθητών και μαθητριών Λυκείων. Ήδη, με την κρινόμενη αίτηση, όπως αυτή συμπληρώθηκε με το από 2-9-1998 δικόγραφο προσθέτων λόγων, οι αιτούντες, γονείς του ανήλικου αθλητή της Ενόργανης Γυμναστικής Αρ. Π., που γεννήθηκε το έτος 1983 και ήταν μαθητής, κατά το σχολικό έτος 1997-1998, της Γ' Γυμνασίου και ο οποίος έλαβε μέρος στους ως άνω Αγώνες νομού (δεύτερης φάσης) και συγκέντρωσε βαθμολογία μεγαλύτερη του κατά τα προεκτεθέντα ορίου του 70% του άριστα στον αγώνα του σύνθετου ατομικού, ζητούν την ακύρωση της ανωτέρω προκηρύξεως των Πανελλήνιων Αγώνων Ενόργανης Γυμναστικής. Ειδικότερα, οι αιτούντες προβάλλουν ότι παρανόμως με την πράξη αυτή προκηρύχθηκαν οι εν λόγω αγώνες μόνο μεταξύ μαθητών και μαθητριών Λυκείων, κατ' αποκλεισμό των μαθητών των Γυμνασίων, και ότι παρανόμως με την ίδια πράξη ορίσθηκε περαιτέρω ότι η επιλογή της αντιπροσωπευτικής ομάδας για τη συμμετοχή της Ελλάδας στη "ΓΥΜΝΑΣΙΑΔΑ 1998" επρόκειτο να γίνει από νικητές και μόνο των Πανελλήνιων Αγώνων Ενόργανης Γυμναστικής μαθητών και μαθητριών Λυκείων, κατ' αποικλεισμό των μαθητών των Γυμνασίων.

3. Επειδή, όπως προκύπτει από το από 25-6-1998 αποδεικτικό επιδόσεως του επιμελητή του Δικαστηρίου Γεωργίου Μποντζή, έχουν κοινοποιηθεί νομοτύπως και εμπροθέσμως στην καθ' ης η κρινόμενη αίτηση Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αθηνών - Πειραιώς αντίγραφα της αιτήσεως αυτής και της από 9-6-1998 πράξεως του Προέδρου του Στ' Τμήματος περί ορισμού δικασίμου και εισηγητή. Επομένως, νομίμως συζητήθηκε η παρούσα υπόθεση παρά τη μη παράσταση της καθ' ης Νομαρχιακής Αυτοδιοικήσεως. Εξάλλου, όπως προκύπτει από τα από 16-6-1998 αποδεικτικά επιδόσεως του επιμελητή του Δικαστηρίου Εμμ. Παπαδάκη, αντίγραφα της κρινόμενης αιτήσεως και της ως άνω πράξεως του Προέδρου του ΣΤ' Τμήματος έχουν κοινοποιηθεί νομοτύπως και εμπροθέσμως και στους Υπουργούς Εθνικής Παιδείας και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και ΑΠΟΚ'ΕΝΤρωσης, οι οποίοι είχαν δικαίωμα παρεμβάσεως στην παρούσα δίκη (βλ. άρθρα 2 παράγραφος 1 ν. 2218/1994, ΦΕΚ 90, και 21 παράγραφος 2 περίπτ. β π.δ. 1811989, φ. Α', 8). Επομένως, νομίμως συζητήθηκε η κρινόμενη αίτηση, έστω και αν δεν παρενέβησαν οι εν λόγω Υπουργοί.

4. Επειδή, μετά τη διεξαγωγή, στις 18 και 19 Μαΐου 1998, των προκηρυχθέντων ως άνω Πανελληνίων Αγώνων Ενόργανης Γυμναστικής και την εξαγωγή, στις 22 Μαΐου 1998, των αποτελεσμάτων των αγώνων αυτών με την κατάταξη των αθλητών-νικητών κατά τη βαθμολογία τους στα αγωνίσματα του σύνθετου ατομικού, εξαντλήθηκε χρονικώς το ρυθμιστικό περιεχόμενο της προσβαλλόμενης προκηρύξεως, η οποία, μετά την πάροδο της 22ας Μαΐου 1998 έπαυσε να ισχύει. Επομένως, η κρινόμενη αίτηση, κατατεθείσα στη Γραμματεία του Συμβουλίου της Επικρατείας στις 5-6-1998, δηλαδή μετά τη λήξη της ισχύος της προσβαλλόμενης προκηρύξεως, πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη λόγω ελλείψεως προσβαλλομένης πράξεως. Πρέπει δε, καθ' ερμηνεία του δικογράφου της αιτήσεως αυτής, να θεωρηθεί ως συμπροσβαλλομένη και μόνη παραδεκτώς προσβαλλομένη μ' αυτήν, η 2/7-9-1998 πράξη της Κεντρικής Οργανωτικής Επιτροπής Αθλητικών Δραστηριοτήτων (Κ.Ο.Ε) σχολικού έτους 1998-1999, η οποία εξεδόθη μετά την άσκηση της κρινόμενης αιτήσεως, κατά το μέρος που επελέγησαν μ' αυτήν οι κατά τα ανωτέρω Πανελληνιονίκες αθλητές που θα λάβουν μέρος στη "ΓΥΜΝΑΣΙΑΔΑ 1998" στο άθλημα της Ενόργανης Γυμναστικής, κατά παράλειψη του υιού των αιτούντων, ο οποίος, ενόψει της ανωτέρω Γ4/232/5-3-1998 αποφάσεως του Υφυπουργού Εθνικής Παιδείας, εστερήθη του δικαιώματος συμμετοχής στους ως άνω Πανελληνίους Αγώνες Ενόργανης Γυμναστικής έτους 1998, ως μαθητής Γυμνασίου κατά το σχολικό έτος 1997-1998.

5. Επειδή, στην παράγραφο 9 του άρθρου 16 του ισχύοντος Συντάγματος ορίζεται ότι : «Ο αθλητισμός τελεί υπό την προστασία και την ανώτατη εποπτεία του Κράτους. . .». Εξάλλου, κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 4 του Συντάγματος «οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου» . Τέλος, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 5 του Συντάγματος, «καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη».

6. Επειδή, η προσβαλλόμενη πράξη της Κεντρικής Οργανωτικής Επιτροπής, κατά το μέρος που επελέγησαν μ' αυτήν οι νικητές - αθλητές των ως άνω Πανελληνίων Αγώνων Ενόργανης Γυμναστικής έτους 1998 για τη συμμετοχή τους στη

«ΓΥΜΝΑΣΙΑΔΑ 1998» στο εν λόγω άθλημα, έχει ως έρεισμα, κατά τα προεκτεθέντα, τη Γ4/232/5-3-1998 απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Παιδείας περί επανεντάξεως της Ενόργανης Γυμναστικής στα Σχολικά Πρωταθλήματα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και περί διοργάνωσης Πανελλήνιων Αγώνων μαθητών και μαθητριών Λυκείων. Η τελευταία, όμως, αυτή κανονιστική απόφαση, καθό μέρος αφορά στη διοργάνωση Πανελλήνιων Αγώνων Ενόργανης Γυμναστικής αποκλειστικά μεταξύ μαθητών Λυκείων, κατ' αποκλεισμό από τους αγώνες αυτούς των μαθητών των Γυμνασίων, τα οποία Γυμνάσια, εντούτοις, όπως και τα Λύκεια, ανήκουν, κατά το άρθρο 2 του ν. 1566/1985 (ΕΚ 167), στην αυτή βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αντίκειται στις προπαρατεθείσες συνταγματικές διατάξεις και είναι ως εκ τούτου ανίσχυρη, εν όψει της φύσεως του αθλήματος της Ενόργανης Γυμναστικής, η οποία, κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας προσιδιάζει, κατ' έξοχήν σε αθλητές μικρών ηλικιών όπως είναι και οι μαθητές Γυμνασίων μη συντρέχοντος συνεπώς αποχρώντος λόγου δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος δικαιολογούντος τον αποκλεισμό τους. Μειοψήφησαν η Σύμβουλος Αικ. Συγγούνα και η Πάρεδρος Κων /να Φιλοπούλου, οι οποίες διατύπωσαν την άποψη ότι η Γ4/232/5-3-1998 πράξη του Υφυπουργού Εθνικής Παιδείας, καθό μέρος αποφασίσθηκε με αυτήν η διοργάνωση Πανελλήνιων Αγώνων Ενόργανης Γυμναστικής αποκλειστικά μεταξύ μαθητών Λυκείων, και όχι και μεταξύ μαθητών Γυμνασίων δεν αντίκειται στις προεκτεθείσες συνταγματικές διατάξεις, δοθέντος ότι τα Λύκεια αποτελούν, κατά τα άρθρα 2 και 6 του ν.1566/1985, αυτοτελή βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι δε μαθητές των Λυκείων δεν τελούν υπό τις αυτές συνθήκες με τους μαθητές των Γυμνασίων.

7. Επειδή, ενόψει των ανωτέρω, η προσβαλλόμενη πράξη, έχουσα ως έρεισμα την ως αντισυνταγματική κριθείσα ως άνω Γ 4/232/5-3-1998 απόφαση του Υφυπουργού Παιδείας, είναι παράνομη, καθό μέρος παρελείφθη με την πράξη αυτή από μέλος της αντιπροσωπευτικής ομάδας της Χώρας στη «ΓΥΜΝΑΣΙΑΔΑ 1998» ο υιός των αιτούντων, ο οποίος, μαθητής Γυμνασίου κατά το επίμαχο σχολικό έτος .997-1998, εστερήθη, δυνάμει της ανωτέρω υπουργικής αποφάσεως, του δικαιώματος συμμετοχής στους ως άνω Πανελληνίους Αγώνες Ενόργανης Γυμναστικής έτους 1998 και της ενδεχόμενης επιλογής του ως μέλους της ως άνω αντιπροσωπευτικής ομάδος. Για το λόγο δε αυτό της αντισυνταγματικότητας της Γ4/232/5-3-:1.998 υπουργικής αποφάσεως, βασίμως προβαλλόμενο με την κρινόμενη αίτηση, πρέπει να γίνει δεκτή η αίτηση αυτή, να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη πράξη, καθό μέρος αφορά στον υιό των αιτούντων, και να αναπεμφθεί η υπόθεση στη Διοίκηση για τις νόμιμες ενέργειες σχετικώς με τον εν λόγω αθλητή.

8. Επειδή, μετά την ακύρωση της προσβαλλόμενης πράξεως για τον προαναφερθέντα λόγο, παρέλκει ως αλυσιτελής η εξέταση των λοιπών λόγων ακυρώσεως.

Διατάτα

Δέχεται εν μέρει την κρινόμενη αίτηση.

Ακυρώνει τη 2/7-9-1998 πράξη της Κεντρικής οργανωτικής Επιτροπής Αθλητικών Δραστηριοτήτων (Κ.Ο.Ε.) σχολικού έτους 1998-1999, κατά το μέρος που η πράξη αυτή αφορά στον υιό των αιτούντων κατά τα αναφερόμενα στο απολογικό.

Αναπέμπει την υπόθεση στη Διοίκηση για να προβεί στις νόμιμες ενέργειες.

Διατάζει την απόδοση του παραβόλου, και

Επιβάλλει στην καθ' ης Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αθηνών-Πειραιώς τη δικαστική δαπάνη των αιτούντων, η οποία ανέρχεται σε είκοσι οκτώ χιλιάδες (28.000) δραχμές.

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 29 Σεπτεμβρίου 1998 και η απόφαση δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση της 30ης Σεπτεμβρίου 1998.

Ο Πρόεδρος του ΣΤ Τμήματος Ο Γραμματέας του ΣΤ Τμήματος

Αν. Μαρίνος Β. Μανωλόπουλος

ΣΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

Εντέλλεται προς κάθε δικαστικό επιμελητή να εκτελέσει όταν του το ζητήσουν την παραπάνω απόφαση, τους Εισαγγελείς να ενεργήσουν κατά την αρμοδιότητά τους και τους Διοικητές και τα άλλα όργανα της Δημόσιας Δυνάμεως να βοηθήσουν όταν τους ζητηθεί.

Η εντολή πιστοποιείται με την σύνταξη και την υπογραφή του παρόντος.

Αθήνα.....

Ο Πρόεδρος του ΣΤ' Τμήματος Ο Γραμματέας του ΣΤ' Τμήματος

Αριθμός Απόφασης 953/1999

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ Α

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 5 Οκτωβρίου 1998 με την εξής σύνθεση: Γ. Παναγιωτόπουλος, Σύμβουλος της Επικρατείας, Προεδρεύων, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος και των αρχαιοτέρων του Συμβούλων που είχαν κώλυμα, Θ. Παπαευαγγέλου, Ειρ.Σαρπ, Σύμβουλοι, Δ. Σκαλτσούνης, Μ. Πικραμένος, Πάρεδροι. Γραμματέας η Π. Γιαννογιάννη.

Γ ι α να δικάσει την από 5 Ιουλίου 1989 αίτηση:

τ ο υ Ταμείου Επικουρικής Ασφαλίσεως Προσωπικού Οργανισμών Κοινωνικής Ασφαλίσεως (ΤΕΑΠΟΚΑ), που εδρεύει στην Αθήνα (οδός Μενάνδρου αρ. 15), το οποίο δεν παρέστη, αλλά ο δικηγόρος που υπογράφει την αίτηση νομιμοποιήθηκε με

συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο,

κ α τ á της Π. Τ.-Α., κατοίκου Θεσσαλονίκης , η οποία δεν παρέστη.

Με την αίτηση αυτή το αναιρεσεϊόν Ταμείο επιδιώκει να αναιρεθεί η 3102/1988 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών.

Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως του Εισηγητή, Παρέδρου Μιχ. Πικραμένου.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση, το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη, σε αίθουσα του δικαστηρίου, κ α ι

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφθηκε κατά το Νόμο

1. Επειδή, για την άσκηση της κρινομένης αιτήσεως έχουν καταβληθεί τα νόμιμα τέλη (υπ' αριθ. 658172, 658173/1989 διπλότυπα είσπραξης Δ.Ο.Υ. Δικαστικών Εισπράξεων Αθηνών) και το παράβολο (υπ' αριθ. 2211210,1212675/1989 ειδικά έντυπα παραβόλου).

2. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση ζητείται παραδεκτός η αναίρεση της 3102/1988 απόφασης του Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, με την οποία έγινε εν μέρει δεκτή προσφυγή της αναιρεσίβλητης, τροποποιήθηκε η Σ.38/18.12.1986 απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του αναιρεσειόντος Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης και υποχρεώθηκε ο Διευθυντής του εν λόγω Ταμείου να προβεί σε ανακαθορισμό του μηνιαίου βοηθήματος της αναιρεσίβλητης σε 41.625 δραχμές από 17.10.1985, συνυπολογίζοντας, δηλαδή, της συντάξιμες αποδοχές της και το ποσό της Αυτόματης Τιμαριθμικής Αναπροσαρμογής (ΑΤΑ), που αναλογεί στο μισθό που ελάμβανε αυτή κατά το χρόνο εξόδου της από την υπηρεσία.

3. Επειδή, στην παρ. 1 του άρθρου 4 του Κανονισμού παροχών του αιτούντος Ταμείου (Α. Υ .Ε. 18323/1949, φ. 140 τ.Β), όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 2 της υπ' αρ. 101/3/95/21.1.1982 απόφασης του Υπουργού Κοινωνικών Υπηρεσιών (φ. 39 τ.Β), ορίζονται τα εξής: "Με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 1 του Ν. 195/1975, το μηνιαίο περιοδικό βοήθημα που χορηγεί το ΤΕΑΠΟΚΑ υπολογίζεται σε εκατοστά του βασικού μηνιαίου μισθού ενεργείας που ορίζεται από τις εκάστοτε διατάξεις και που εμισθοδοτείτο ο ασφαλισμένος κατά την έξοδό του από την υπηρεσία, προσαυξημένου με το ποσοστό χρόνου υπηρεσίας (τριετιών και πολυετίας) που έπαιρνε και για το οποίο κατεβάλλοντο ασφαλιστικές εισφορές, ανάλογα με τα συντάξιμα έτη που προβλέπει η Νομοθεσία του Ταμείου, σύμφωνα με τον πιο κάτω πίνακα". Εξ άλλου, στο άρθρο 39 του ν. 1469/1984 (φ. 111) ορίζονται τα ακόλουθα: "1. Όπου από την ισχύουσα νομοθεσία των Ταμείων ή Κλάδων Επικουρικής Ασφάλισης και Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. ορίζεται ότι ο υπολογισμός των συντάξεων, βοηθημάτων, μερισμάτων και εφάπαξ παροχών γίνεται αυτόματα με βάση το βασικό μισθό ή τις τακτικές συντάξιμες αποδοχές

(βασικός μισθός + χρονοεπίδομα), που ισχύουν κάθε φορά, θα συνυπολογίζεται και το ποσό της Α.Τ.Α., εφόσον γίνονται κρατήσεις πάνω σ' αυτή. 2. Σε περίπτωση αυτόματης αναπροσαρμογής των συντάξεων, βοηθημάτων και μερισμάτων των Ταμείων ή Κλάδων Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. με βάση το βασικό μισθό ή τις τακτικές συντάξιμες αποδοχές που ισχύουν κάθε φορά το ποσοστό της ΑΤΑ θα προσαυξάνει, ανάλογα, το Καταβαλλόμενο ποσό των παραπάνω παροχών. 3. Η ισχύς του παρόντος άρθρου αρχίζει από την 1η Ιανουαρίου 1982, όπως και η με αριθ. 9019/295/25.1.82 απόφαση του Υπουργού Οικονομικών".

4. Επειδή, μετά την άσκηση της υπό κρίση αιτήσεως, ήτοι την 17.10.1990, δημοσιεύθηκε ο ν. 1902/1990 (φ. 138), με τον οποίο ορίστηκαν, στο άρθρο 38, τα εξής: "1. Οι διατάξεις του άρθρου 39 του ν.1469/1984 (ΦΕΚ 111), δεν έχουν εφαρμογή από της ισχύος τους για το Ταμείο Επικουρικής Ασφαλίσεως Προσωπικού Οργανισμών Κοινωνικής Ασφαλίσεως (Τ.Ε.Α.Π.Ο.Κ.Α.). 2. Ως αποδοχές για τον υπολογισμό των τακτικών εισφορών, των εισφορών για την αναγνώριση κάθε χρόνου ως πραγματικής ή συντάξιμης υπηρεσίας καθώς και των εισφορών προαιρετικής ασφάλισης λαμβάνονται υπόψη ο εκάστοτε βασικός μισθός του μισθολογικού κλιμακίου του ασφαλισμένου, το επίδομα χρόνου υπηρεσίας του και το ποσό της Α.Τ.Α., όπως αυτό διαμορφώνεται κάθε φορά μετά την 30.4.1984. 3.α) Ως τακτικές αποδοχές για τον υπολογισμό της σύνταξης θεωρούνται ο εκάστοτε βασικός μισθός μισθολογικού κλιμακίου του ασφαλισμένου κατά το χρόνο εξόδου του από την υπηρεσία και το επίδομα χρόνου υπηρεσίας που αντιστοιχεί στο χρόνο αυτόν. β) Η Α.Τ.Α. καθώς και κάθε άλλο επίδομα δεν λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό της σύνταξης. 4. Αξιώσεις κατά του Τ.Ε.Α.Π.Ο.Κ.Α., που αφορούν την αύξηση συντάξεων από την έναρξη ισχύος του άρθρου 39 του ν.1469/1984, παραγράφονται, εφόσον μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος άρθρου δεν έχουν εκδοθεί αμετάκλητες δικαστικές αποφάσεις. Εκκρεμείς δίκες σε οποιοδήποτε βαθμό και στάδιο καταργούνται. Επιπλέον διαφορές, που καταβλήθηκαν με αμετάκλητες δικαστικές αποφάσεις κατ' εφαρμογή των διατάξεων που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του παρόντος, συμψηφίζονται με κάθε μεταγενέστερη αύξηση των συντάξεων. 5. Αυξήσεις συντάξεων, που έχουν χορηγηθεί κατά το χρονικό αυτό διάστημα θεωρούνται ότι καταβλήθηκαν νόμιμα. Οι αυξήσεις που χορηγήθηκαν μετά την 30.4.84 καθώς και κάθε μεταγενέστερη αύξηση προσαυξάνουν αντίστοιχα και κατά ανάλογο τρόπο και τη σύνταξη του ασφαλισμένου του ταμείου που συνταξιοδοτείται εξερχόμενος από την υπηρεσία μετά τη δημοσίευση του παρόντος άρθρου. 6. Σε καμιά περίπτωση πάντως, το ποσό του καταβαλλόμενου μηνιαίου βοηθήματος δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό των 61.600 δρχ. από τη δημοσίευση του παρόντος. 7. Με αποφάσεις του Υπουργού Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, που εκδίδονται μετά από γνώμη του διοικητικού συμβουλίου του Ταμείου Επικουρικής Ασφαλίσεως Προσωπικού Οργανισμών Κοινωνικής Ασφαλίσεως (Τ.Ε.Α.Π.Ο.Κ.Α.) δύναται να αυξάνονται οι χορηγούμενες από το Ταμείο συντάξεις, εφ' όσον επιτρέπει τούτο η οικονομική κατάσταση του Ταμείου. Με την ίδια απόφαση δύναται να αυξάνεται και το οριζόμενο από τη διάταξη της παραγράφου 6 του παρόντος άρθρου ποσό του μηνιαίου βοηθήματος. 8. Η ισχύς των παραγράφων 2, 3 και 5 του άρθρου αυτού αρχίζει από 1.5.1985. Η ισχύς όλων των άλλων παραγράφων αρχίζει από την ημερομηνία που ορίζεται σε αυτές, άλλως από τη δημοσίευση του παρόντος". Με τις διατάξεις αυτές καταργήθηκαν, ως προς το αναιρεσίον Ταμείο, αναδρομικώς (από την έναρξη ισχύος τους) οι παλιές

ουσιαστικές ρυθμίσεις του άρθρου 39 του ν. 1469/1984 και θεσπίστηκαν αναδρομικώς (από 1.5.1985) νέοι ουσιαστικοί κανόνες, ως προς τον προσδιορισμό του ύψους της χορηγούμενης από το ως άνω Ταμείο σύνταξης (μηνιαίου βοηθήματος), με τους οποίους, ειδικότερα, αφενός απαριθμούνται οι αποδοχές που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της σύνταξης και αφετέρου ορίζεται ότι η Α.Τ.Α. και κάθε άλλο επίδομα δεν λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της ως άνω σύνταξης. Επίσης, με τις ίδιες διατάξεις προβλέφθηκε η κατάργηση των εκκρεμών δικών, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο αξιώσεις κατά του αναιρεσιόντος Ταμείου ερειδόμενες επί των ουσιαστικών ρυθμίσεων του άρθρου 39 του Ν. 1469/1984 που καταργήθηκαν, δηλαδή αξιώσεις που αφορούν στο συνυπολογισμό της Α.Τ.Α. μεταξύ των αποδοχών που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό του ύψους του χορηγούμενου από το ως άνω Ταμείο μηνιαίου βοηθήματος ή για την προσαύξηση βοηθήματος που έχει ήδη χορηγηθεί, όπως και η παραγραφή των αξιώσεων αυτών, εφ' όσον για αυτές δεν έχουν εκδοθεί αμετάκλητες δικαστικές αποφάσεις.

5. Επειδή, ο κοινός νομοθέτης δεν δύνσται, ενόψει των άρθρων 4 παρ. 1, 20 παρ. 1, 26 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της Σύμβασης της Ρώμης (που έχει κυρωθεί με το ν. δ. 53/1974 - ΕτΚ Α, φ. 259 - και έχει υπέρτερη, έναντι των κοινών νόμων, ισχύ, κατά το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος) επ' ευκαιρία της καθιέρωσης αναδρομικών ουσιαστικών ρυθμίσεων, ούτε να θεσπίζει παραγραφή των αξιώσεων που απορρέουν από τις ουσιαστικές ρυθμίσεις, οι οποίες ίσχυαν μέχρι την αναδρομική Κατάργησή τους, για τις οποίες έχουν εκδοθεί τελεσίδικες αποφάσεις δικαστηρίων ή υπάρχουν εκκρεμείς δίκες ενώπιον του Αναιρετικού ούτε να προβαίνει σε κατάργηση των εκκρεμών αυτών δικών. Και τούτο διότι έτσι θα αναιρείτο η διαφορά από το δικαστήριο, ενώπιον του οποίου είναι εκκρεμής, κατά παράβαση του άρθρου 26 του Συντάγματος, ενώ θα παρεβιάζετο, συντρεχούσης περιπτώσεως, και η αρχή της τελεσιδικίας των δικαστικών αποφάσεων, καθώς και η αρχή της ισότητας των όπλων που διαθέτουν οι διάδικοι και θα ευνοείτο ο ένας από αυτούς, συνήθως ο φορέας της δημόσιας εξουσίας. Περαιτέρω, από τις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις συνάγεται ότι ο κοινός νομοθέτης δεν κωλύεται μεν, κατ' αρχήν, να μεταβάλει, ακόμη και αναδρομικώς, ουσιαστικές ρυθμίσεις του νόμου, αρκεί η επέμβασή του να μην προσβάλλει, εκτός των άλλων, το δεδουλευμένο (πρβλ. Ολομ. ΣτΕ 542/1999). Κατ' ακολουθίαν τούτων, το προαναφερθέν άρθρο 38 του ν. 1902/1990, κατά το μέρος που προβλέπει κατάργηση εκκρεμών δικών, με τις οποίες αναγνωρίστηκαν, δυνάμει τελεσιδικών δικαστικών αποφάσεων, αξιώσεις κατά του αναιρεσιόντος Ταμείου που γεννήθηκαν από την εφαρμογή της ουσιαστικής ρύθμισης του άρθρου 39 του ν. 1469/1984, αντίκειται στις προεκτεθείσες συνταγματικές διατάξεις και, συνεπώς, ως ανίσχυρο, δεν δύναται να τύχει εν προκειμένω εφαρμογής. Επίσης, η αναδρομικότητα της νέας ουσιαστικής ρύθμισης που εισάγει, το ως άνω άρθρο 38 του ν. 1902/1990 αντίκειται, στην προκείμενη περίπτωση, στις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις, διότι προσβάλλει το δεδουλευμένο που παρήχθη με την προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία δημοσιεύθηκε στις 29.2.1988, δηλαδή πριν από τη δημοσίωση του ν. 1902/1990 στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Συνεπώς, δεν συντρέχει, εν προκειμένω, περίπτωση ούτε κατάργησης της δίκης, ούτε εφαρμογής της ουσιαστικής ρύθμισης του άρθρου 38 του Ν. 1902/1990, ως εκ τούτου δε η υπό κρίση υπόθεση πρέπει να κριθεί σύμφωνα με τις ουσιαστικές ρυθμίσεις του άρθρου 39 του ν. 1469/1984.

6. Επειδή, από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση σε συνδυασμό με τα λοιπά, νομίμως

κατ' αναίρεση, λαμβανόμενα υπόψη στοιχεία προκύπτουν τα εξής : η ανααιρεσίβλητη υπήχθη στην ασφάλιση του ανααιρεσειόντος Ταμείου από 4.1.1965 έως 16.7.1985, ως αδελφή νοσοκόμα, εργαζόμενη στο Ι.Κ.Α., πραγματοποίησε δηλαδή στο Ταμείο χρόνο πραγματικής ασφάλισης 20 έτη, 6 μήνες και 13 ημέρες, στον οποίο προσμετρήθηκε ως συντάξιμη υπηρεσία χρόνος ασφάλισης στο Μετοχικό Ταμείο Πολιτικών Υπαλλήλων από 1.12.1957 έως 31.12.1964 (7 έτη και 1 μήνας). Με βάση τη συνολική συντάξιμη υπηρεσία της ανααιρεσίβλητης (27 έτη, 7 μήνες, 13 ημέρες) απονεμήθηκε σε αυτήν, με την υπ' αριθ. 1207/1985 πράξη του Διευθυντή του ανααιρεσειόντος Ταμείου, μηνιαίο βοήθημα από 1.12.1985 που υπολογίστηκε σε 34.445 δραχμές. Κατά της ως άνω πράξης η ανααιρεσίβλητη άσκησε ένσταση, ενώπιον του Διοικητικού Συμβουλίου του Ταμείου, ζητώντας να συνυπολογισθούν ως χρόνος ασφάλισης τα έτη φοίτησής της στην Ανώτερη Κρατική Σχολή Αδελφών Νοσοκόμων, ο χρόνος των τρίμηνων αποδοχών της, και, περαιτέρω, να συμπεριληφθούν στις συντάξιμες αποδοχές της για τον προσδιορισμό του ύψους του μηνιαίου βοηθήματος που χορηγεί το Ταμείο αφενός η αναλογία των επιδομάτων εορτών και άδειας και αφετέρου η Α.Τ.Α. που δόθηκε ως αύξηση του μισθού από 1.5.1982. Η ένσταση απορρίφθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο του ανααιρεσειόντος Ταμείου με την υπ' αριθ. Σ.38/18.12.1986 απόφασή του. Κατά της ως άνω απόφασης η ανααιρεσίβλητη άσκησε προασφυγή, ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου, η οποία έγινε δεκτή κατά το μέρος που αφορά τον συνυπολογισμό της Α.Τ.Α. στις συντάξιμες αποδοχές της για τον προσδιορισμό του ύψους του μηνιαίου βοηθήματος που χορηγεί το Ταμείο, ενώ απορρίφθηκε, ως προς τα λοιπά αιτήματά της. Ειδικότερα, το δικάσαν πρωτοδικείο έλαβε υπόψη ότι το άρθρο 39 του ν. 1469/1984 προβλέπει τον συνυπολογισμό του ποσού της Α.Τ.Α. στις συντάξιμες αποδοχές (βασικός μισθός και χρονοεπίδομα), εφόσον από τις καταστατικές διατάξεις του οικείου Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης ορίζεται ότι ο υπολογισμός των συντάξεων ή βοηθημάτων γίνεται αυτόματα με βάση το βασικό μισθό ή τις τακτικές συντάξιμες αποδοχές και υπό την προϋπόθεση ότι έχουν γίνει οι αναλογούσες κρατήσεις στο ποσό της ΑΤΑ υπέρ του Ταμείου. Το δικάσαν πρωτοδικείο βεβαιώνει ότι, όπως προκύπτει από την 1207/1985 πράξη του Διευθυντή του ανααιρεσειόντος Ταμείου, με την οποία απονεμήθηκε στην ανααιρεσίβλητη μηνιαίο βοήθημα, ελήφθη ως βάση για τον υπολογισμό του ο βασικός μισθός ενέργειας (μισθός 50υ κλιμακίου, δηλαδή 48.000 δραχμές) που ελάμβανε κατά το χρόνο εξόδου της από την υπηρεσία (16.7.1985) προσαυξημένος με το χρονοεπίδομα (56%), χωρίς όμως να έχει συνυπολογισθεί και το ποσό της Α.Τ.Α. που είχε χορηγηθεί στην ανααιρεσίβλητη μέχρι 16.7.1985 που ανέρχεται σε 15.610 δραχμές. Περαιτέρω, η προσβαλλόμενη απόφαση δέχθηκε ότι δεν είναι νόμιμος ο ως άνω υπολογισμός του βοηθήματος, διότι ναι μεν η ΑΤΑ δεν προσαυξάνει το βασικό μισθό, συνυπολογίζεται όμως στις συντάξιμες αποδοχές της ανααιρεσίβλητης, σύμφωνα με το άρθρο 39 του ν. 1469/1984, για τον προσδιορισμό του ύψους του βοηθήματος. Με τις σκέψεις αυτές το δικάσαν πρωτοδικείο δέχθηκε εν μέρει την προασφυγή της ανααιρεσίβλητης, τροποποίησε την προσβληθείσα ενώπιον αυτού απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του ανααιρεσειόντος Ταμείου και υποχρέωσε το Διευθυντή του εν λόγω Ταμείου να προβεί σε ανακαθορισμό του μηνιαίου βοηθήματος της ανααιρεσίβλητης από 17.10.1985, με συνυπολογισμό στις συντάξιμες αποδοχές της και του ποσού της ΑΤΑ που αναλογεί στο μισθό που ελάμβανε κατά το χρόνο εξόδου της από την υπηρεσία.

7. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται ότι το δικάσαν πρωτοδικείο

εσφαλμένως έκρινε ότι πρέπει να συνυπολογισθεί το ποσό της Α.Τ.Α. που ελάμβανε η αναιρεσίβλητη κατά την έξοδό της από την υπηρεσία για τον προσδιορισμό των συντάξιμων αποδοχών της και, περαιτέρω, του μηνιαίου βοηθήματος που χορηγεί το αναιρεσεϊόν Ταμείο εφόσον το Διοικητικό Συμβούλιο του εν λόγω Ταμείου αποφάσισε να μην συνυπολογίζεται, λόγω οικονομικής αδυναμίας του Ταμείου αυτού, σύμφωνα με το εδάφ. γ της παρ. 4 του άρθρου 27 του ν. 1505/1984, το συνολικό ποσό της Α.Τ.Α. στις συντάξιμες αποδοχές των ασφαλισμένων του. Ο λόγος όμως αυτός αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος, διότι για την εφαρμογή της ως άνω διάταξης του ν. 1505/1984 απαιτείται έκδοση υπουργικής απόφασης, η οποία εν προκειμένω δεν έχει εκδοθεί .

8. Επειδή, η αναιρεσίβλητη με το δικόγραφο της προσφυγής της είχε προβάλει ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου ότι το μηνιαίο βοήθημα που χορηγεί το Ταμείο πρέπει να υπολογισθεί με βάση τις συντάξιμες αποδοχές (βασικός μισθός και χρονοεπίδομα), στις οποίες συνυπολογίζεται, σύμφωνα με το άρθρο 39 του ν. 1469/1984, και το ποσό της Α.Τ.Α., εφόσον γίνονται κρατήσεις επ' αυτής. Το δικάσαν πρωτοδικείο δέχθηκε ότι το ποσό της Α.Τ.Α. που ελάμβανε η αναιρεσίβλητη κατά την έξοδό της από την υπηρεσία πρέπει να συνυπολογισθεί, σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις, για τον προσδιορισμό των συντάξιμων αποδοχών της και περαιτέρω του μηνιαίου βοηθήματος. Ήδη το αναιρεσεϊόν Ταμείο με την υπό κρίση αίτησή του προβάλλει ότι το ποσό της Α.Τ.Α. που ελάμβανε η αναιρεσίβλητη δεν είχε υποβληθεί σε κρατήσεις, όπως επιτάσσει η διάταξη του άρθρου 39 του ν.1469/1984, προκειμένου να συνυπολογισθεί για τον προσδιορισμό των συντάξιμων αποδοχών της. Ο λόγος όμως αυτός αναιρέσεως είναι απορριπτέος, ως απαράδεκτος, διότι στηρίζεται στο πραγματικό ότι επί του ποσού της Α.Τ.Α. της αναιρεσίβλητης δεν έγιναν κρατήσεις, το πραγματικό δε αυτό δεν προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, με την οποία μάλιστα έγινε δεκτό ότι για τον προσδιορισμό του ύψους του μηνιαίου βοηθήματος της αναιρεσίβλητης πρέπει να υπολογισθεί και το ποσό της Α.Τ.Α. που ελάμβανε κατά την έξοδό της από την υπηρεσία, σύμφωνα με το άρθρο 39 του ν. 1469/1984, η εφαρμογή του οποίου προϋποθέτει τη διενέργεια κρατήσεων. Εξάλλου, το αναιρεσεϊόν Ταμείο με την κρινόμενη αίτησή του δεν προβάλλει ότι είχε προτείνει ενώπιον του δικάσαντος δικαστηρίου σχετικούς ειδικούς ισχυρισμούς που δεν έτυχαν ειδικότερης απάντησης.

9. Επειδή, εφόσον δεν προβάλλεται άλλος λόγος αναιρέσεως, η κρινόμενη αίτηση είναι απορριπτέα στο σύνολό της.

Δ ι ά τ α ύ τ α

Απορρίπτει την αίτηση. Και Διατάσσει την κατάπτωση του παραβόλου. Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 25 Φεβρουαρίου 1999 Ο Προεδρεύων Σύμβουλος Η Γραμματέας

Γ. Παναγιωτόπουλος Π. Γιαννογιάννη και η απόφαση δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση της 22ας Μαρτίου 1999. Ο Πρόεδρος του Α Τμήματος Η Γραμματέας του Α Τμήματος

Ν. Παπαδημητρίου Ευαγ. Κουμεντέρη

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Αρ.2807/2002

Κείμενο Απόφασης

(Απόσπασμα)

Επειδή, με την αίτηση αυτή ζητείται από το νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με την επωνυμία Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής (ΨΝΑ) "ΔΡΟΜΟΚΑΪΤΕΙΟ", καθώς και από τους λοιπούς αιτούντες που είναι μέλη του Διοικητικού του Συμβουλίου, η ακύρωση των ακολούθων πράξεων: α) της υπ' αριθ. Δ1α/οικ. 14685/29.6. 1999 αποφάσεως του Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας (τ.ν.π.δ.δ. 108/7.7. 1999), με την οποία συμπληρώθηκε το Νοσοκομείο με διορισμό ως τακτικού μέλους της νομαρχιακής συμβούλου Α.Α.** ως εκπροσώπου της Νομαρχιακής Αυτοδιοικήσεως, με αναπληρωτή της τον Κ.Κ.** και β) του υπ' αριθ. Δ1α/1672/7.9.1999 εγγράφου της Γενικής Γραμματέως του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, με το οποίο, σε απάντηση αιτήματος της Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου του προαναφερθέντος Νοσοκομείου να ανακληθεί η πιο πάνω απόφαση περί διορισμού στο Διοικητικό Συμβούλιο εκπροσώπου της Νομαρχιακής Αυτοδιοικήσεως, γνωρίζεται στο Νοσοκομείο ότι η μνημονευθείσα απόφαση έχει εκδοθεί κατ' εφαρμογή του άρθρου 28 του ν. 2646/1998 και είναι νόμιμη.

Επειδή, με την υπ' αριθ. 497/2002 απόφαση του Γ' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας, παραπέμφθηκε στην Ολομέλεια προς επίλυση το γενικότερης σημασίας ζήτημα που ανέκυψε ως προς την τυχόν αντίθεση προς το Σύνταγμα (άρθρα 4 και 20) των διατάξεων της παρ. 4 του άρθρου 22 του ν. 1868/1989 και της παρ. 1α του άρθρου 4 του ν. 2479/1997, με τις οποίες εισάγεται υπέρ του Δημοσίου ευνοϊκή μεταχείριση έναντι των ιδιωτών διαδίκων όσον αφορά στη διάρκεια της αναστολής των εις βάρος τους προθεσμιών κατά την διάρκεια των δικαστικών διακοπών, ενόψει και της από 11.1.2001 αποφάσεως του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων

του Ανθρώπου (υπ' αριθ. 38460/97 προσφυγή Πλατάκου κατά Ελλάδος). Με την ίδια απόφαση του Γ' Τμήματος παραπέμφθηκε επίσης στην Ολομέλεια προς επίλυση, ενόψει της σπουδαιότητάς του, και το ζήτημα της τυχόν αντιθέσεως προς το άρθρο 109 του Συντάγματος της διατάξεως του εδ. β' της παρ. 8 του άρθρου 15 του ν. 2519/1997 (όπως το εδάφιο αυτό αντικαταστάθηκε με την παρ. 15 του άρθρου 28 του ν. 2646/1998), κατά το μέρος δηλαδή που προβλέπεται από την πιο πάνω διάταξη η συμμετοχή ενός εκπροσώπου της Νομαρχιακής Αυτοδιοικήσεως στο Διοικητικό Συμβούλιο των νοσοκομείων που έχουν συσταθεί με διαθήκη ή δωρεά, όπως είναι το "ΔΡΟΜΟΚΑΪΤΕΙΟ". (...).

Επειδή, με την από 13.2.1880 δημόσια διαθήκη και την από 8/20.2.1880 ιδιόγραφη διαθήκη του Ζωρζή Δρομοκαΐτου ή Πάφιλα, συστήθηκε στην Αθήνα φιλανθρωπικό ίδρυμα με την επωνυμία "Θεραπευτήριο Ζωρζή και Ταρσής Δρομοκαΐτου ή Πάφιλα". Η σύσταση του ιδρύματος αυτού εγκρίθηκε με το β.δ. της 16.4.1882 (ΦΕΚ 82), με το οποίο επικυρώθηκε και το καταστατικό του. Μετά τον α.ν. 2039/1939 ο οργανισμός του ιδρύματος αυτού, που καταρτίστηκε από το διοικητικό συμβούλιό του, εγκρίθηκε με το β.δ. της 5.7.1947 (ΦΕΚ 133). Στο άρθρο 4 παρ. 1 του Οργανισμού αυτού ορίζεται ότι η διοίκηση του ιδρύματος που αποτελεί ν.π.ι.δ. (άρθρο 1) και η διαχείριση της περιουσίας του ανήκει σε πενταμελές διοικητικό συμβούλιο, το οποίο συγκροτείται και ανανεώνεται σύμφωνα με τις διατάξεις της διαθήκης και του από 3.4.1882 καταστατικού του. Εξάλλου, στην παράγραφο 10 του καταστατικού αυτού, ορίζεται ότι, αν αποθάνει, παραιτηθεί ή για οποιοδήποτε λόγο κωλύεται διαρκώς κάποιο από τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου να εκπληρώσει τα καθήκοντά του, τα υπόλοιπα μέλη προβαίνουν σε αντικατάστασή του και γνωστοποιούν την εκλογή στον Υπουργό Εσωτερικών. Τέλος, με το π.δ. 33/1986 (Α' 12), το οποίο εκδόθηκε βάσει των διατάξεων του άρθρου 6 παρ. 4 του ν. 1397/1983 και ενόψει της 1425/5.4.1985 αποφάσεως του διοικητικού συμβουλίου του ιδρύματος, αυτό υπήχθη στις διατάξεις του ν.δ. 2592/1953 και έχει αναχθεί σε νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου.

(...). Κατ' εφαρμογή της τελευταίας αυτής διατάξεως εκδόθηκε η προσβαλλόμενη από 29.6.1999 (υπ' αριθ. Δ1α/οικ. 14685) απόφαση του Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας (τ.ν.π.δ.δ. 108/7.7.1999) με την οποία συμπληρώθηκε το Διοικητικό Συμβούλιο του Νοσοκομείου "ΔΡΟΜΟΚΑΪΤΕΙΟ" με το διορισμό, ως τακτικού μέλους, της νομαρχιακής συμβούλου Αικατερίνης Αυγερινού, ως εκπροσώπου της Νομαρχιακής Αυτοδιοικήσεως, Διοικητικό Συμβούλιο του πιο πάνω με αναπληρωτή της τον Κωνσταντίνο Καπή.

(...). Κατά την έννοια των διατάξεων αυτών η αρχή της ισότητας των διαδίκων, που συνιστά ειδική εκδήλωση της αρχής της ισότητας, επιβάλλει την ίση μεταχείριση αυτών από τους προσδιορίζοντες τους όρους ασκήσεως του δικαιώματος παροχής δικαστικής προστασίας δικονομικούς νόμους. Επομένως, διατάξεις δικονομικών νόμων με τις οποίες αναγνωρίζεται υπέρ ενός διαδίκου ευνοϊκή μεταχείριση όσον αφορά το ανωτέρω δικαίωμα, με αποτέλεσμα να τίθεται αυτός σε θέση πλεονεκτικότερη εκείνης άλλου διαδίκου, είναι ανίσχυρες διότι αποκλείουν της εφαρμογής τους τον τελευταίο αυτόν διάδικο. (...).

Επειδή οι ανωτέρω ρυθμίσεις, κατά το μέρος που με αυτές διαφοροποιείται εις βάρος του ιδιώτου διαδίκου η προθεσμία ασκήσεως ενδίκου μέσου μεταξύ του Δημοσίου και των ιδιωτών διαδίκων είναι, κατά τα αναφερόμενα στην έβδομη σκέψη, ανίσχυρες ως αντικείμενες στην αρχή της δικονομικής ισότητας των διαδίκων, όπως αυτή συνάγεται από τις παρατεθείσες ανωτέρω διατάξεις του Συντάγματος.

Ειδικότερα, η μεν πρώτη είναι ανίσχυρη, κατά το μέρος που αποκλείει από την εφαρμογή της τους ιδιώτες διαδίκους, οι οποίοι επομένως δικαιούνται για λόγους ίσης

μεταχειρίσεως προς το Δημόσιο να τύχουν, όπως και αυτό, της αυτής μεταχειρίσεως, δηλαδή της αναστολής προθεσμιών για την άσκηση ενδίκων μέσων, καθ' όλη τη διάρκεια των δικαστικών διακοπών, η δε δεύτερη διότι περιορίζει για τους ιδιώτες διαδίκους στο χρονικό διάστημα από 1ης έως 31ης Αυγούστου την προς αποκατάσταση της ίσης μεταχειρίσεώς τους προς το Δημόσιο προαναφερόμενη επέκταση της αναστολής, καθ' όλη τη διάρκεια των δικαστικών διακοπών. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Επικρατείας Γ. Παναγιωτόπουλος, Π. Ν. Φλώρος, Φ. Αρναούτογλου και Ε. Δανδουλάκη, στη γνώμη των οποίων προσχώρησε και η Πάρεδρος Α. Χλαμπέα, οι οποίοι υπεστήριζαν ότι ναι μεν η κατά τα ανωτέρω προνομιακή μεταχείριση του Δημοσίου, και των ν.π.δ.δ. έναντι όλων των λοιπών διαδίκων αντίκειται, για τους πιο πάνω λόγους, στις συνταγματικές διατάξεις που αναφέρθηκαν, προς αποκατάσταση, όμως, της ισότητας των διαδίκων, το ως άνω εξαιρετικό για το Δημόσιο και τα λοιπά ν.π.δ.δ. καθεστώς δεν θα επεκταθεί σε όλους, αλλά θα κριθεί ανίσχυρη η διάταξη του δευτέρου εδαφίου της παρ. 1α του άρθρου 4 του ν. 2479/1997. Τούτο έχει ως αποτέλεσμα να ισχύει για όλους τους διαδίκους η θεσπιζόμενη στο πρώτο εδάφιο της ίδιας διατάξεως αναστολή των προθεσμιών από 1ης έως 31ης Αυγούστου για την άσκηση ενδίκων μέσων και βοηθημάτων ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Επειδή, στην προκείμενη περίπτωση, η προσβαλλόμενη απόφαση δημοσιεύθηκε στις 7.7.1999 (τ.ν.π.δ.δ. 108), η δε κρινόμενη αίτηση ασκήθηκε στις 5.11.1999. Συνεπώς, καθόσον αφορά το αιτούν νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, η αίτηση ασκείται εμπροθέσμως, δυνάμει των προεκτεθεισών διατάξεων περί αναστολής για τα ν.π.δ.δ. των προθεσμιών ασκήσεως ενδίκων μέσων κατά τη διάρκεια των δικαστικών διακοπών. Περαιτέρω δε, ενόψει της ανωτέρω γνώμης που επικράτησε, για την αποκατάσταση της ίσης μεταχειρίσεως των μνημονευθέντων ιδιωτών αιτούντων προς το Δημόσιο, ισχύει και γι' αυτούς η αναστολή των προθεσμιών, καθ' όλη τη διάρκεια των δικαστικών διακοπών, οπότε η κρινόμενη αίτηση έχει ασκηθεί εμπροθέσμως και ως προς αυτούς την 51η ημέρα από τη λήξη αυτών (16.9.1999), δεδομένου ότι η προθεσμία προς άσκησή της δεν είχε καν αρχίσει να τρέχει, αφού η δημοσίευση της προσβαλλόμενης αποφάσεως έγινε κατά τη διάρκεια των δικαστικών διακοπών. (...). Κατά την έννοια των διατάξεων αυτών του Συντάγματος, επιφυλασσομένης της περιπτώσεως της διαπιστώσεως με δικαστική απόφαση του ανεφίκτου της πραγματοποιήσεως της θελήσεως του διαθέτη ή δωρητή, απαγορεύεται η μεταβολή όχι μόνον του κοινωφελούς σκοπού, στον οποίον αναφέρεται η διαθήκη ή η δωρεά, αλλά και των περιεχομένων σ' αυτές όρων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι ορισμοί που αφορούν στον τρόπο διοικήσεως και διαχειρίσεως της υπέρ του δημοσίου ή κοινωφελούς σκοπού καταβληθείσης περιουσίας, όπως και στον τρόπο εκλογής των διοικητών και διαχειριστών της. Και τούτο διότι οι ορισμοί αυτοί αποτελούν, μετά του κοινωφελούς σκοπού, ουσιώδες μέρος της βουλήσεως του δωρητή ή διαθέτη περιουσίας υπέρ του σκοπού αυτού και έτσι εμπίπτουν στη συνταγματική προστασία διασφαλιζόμενοι από τις επεμβάσεις της νομοθετικής εξουσίας. (Ολ. ΣτΕ 400/1986, 4/1991). Προκειμένου, όμως, ειδικότερα περί του καθορισμού της συγκροτήσεως των Διοικητικών Συμβουλίων των νοσοκομείων τα οποία έχουν συσταθεί με πράξη εν ζωή ή με διάταξη τελευταίας βουλήσεως, δεν αποκλείεται κατ' αρχήν από τις ως άνω συνταγματικές διατάξεις η πρόβλεψη από το νόμο του διορισμού ως μελών στα Διοικητικά Συμβούλια των νοσοκομείων αυτών για λόγους δημοσίου συμφέροντος και για την εξυπηρέτηση σκοπών περί των οποίων προνοεί το Σύνταγμα και μελών τα οποία δεν ανήκουν στα προβλεπόμενα από τις ιδρυτικές πράξεις μέλη, υπό την εξυπακουόμενη όμως προϋπόθεση ότι και με τη συμμετοχή των μελών αυτών παραμένει πάντως η πλειοψηφία για τη λήψη

αποφάσεων στα κατά τις ιδρυτικές πράξεις μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του νοσοκομείου (ΣτΕ 4/1991, 1718, 2697/1990, 3861, 3183/1987 κ.ά.).

Επειδή, στην προκείμενη περίπτωση, με το καταστατικό και τον οργανισμό του Ιδρύματος "ΔΡΟΜΟΚΑΪΤΕΙΟ", προβλέπεται ρητά η ύπαρξη διοικητικού συμβουλίου που θα διοικεί το Ίδρυμα και θα διαχειρίζεται την περιουσία του, αποτελούμενου από συγκεκριμένο αριθμό μελών (τέσσερις αρχικά και πέντε ακολούθως) και καθορίζεται αποκλειστικά ο τρόπος αναδείξεώς τους (βλ. το άρθρο 4 παρ. 1 του Οργανισμού στο οποίο ρητά ορίζεται ότι η διοίκηση του Ιδρύματος και η διαχείριση της περιουσίας του ανήκει σε πενταμελές Διοικητικό Συμβούλιο συγκροτούμενο και ανανεούμενο κατά τις διατάξεις της διαθήκης και του συνταχθέντος από τους εκτελεστές από 3 Απριλίου 1882 καταστατικού του Ιδρύματος). Εφόσον, λοιπόν, ρυθμίσθηκε πλήρως από τον διαθέτη το θέμα του αριθμού των μελών και του τρόπου συγκροτήσεως του Διοικητικού Συμβουλίου του Ιδρύματος, δεν είναι συνταγματικά επιτρεπτή νομοθετική ρύθμιση που προβλέπει την προσθήκη στο εν λόγω Διοικητικό Συμβούλιο και άλλων προσώπων, ξένων προς τη βούληση του διαθέτη, η οποία δεν δικαιολογείται από λόγους δημοσίου συμφέροντος, ούτε υπαγορεύεται από λειτουργικούς λόγους. Κατά συνέπεια, η διάταξη του εδ. β' της παρ. 8 του άρθρου 15 του ν. 2519/1997 (Α' 165), όπως το εδάφιο αυτό αντικαταστάθηκε με την παρ. 15 του άρθρου 28 του ν. 2646/1998 (Α' 236), κατά το μέρος που προβλέπει τη συμμετοχή ενός εκπροσώπου της Νομαρχιακής Αυτοδιοικήσεως στο Διοικητικό Συμβούλιο των νοσοκομείων που έχουν συσταθεί με διαθήκη ή δωρεά, κατά το μέρος δηλαδή που προβλέπει τη συμμετοχή προσώπων, τα οποία, ενόψει των αρμοδιοτήτων που έχουν ανατεθεί στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και της εποπτείας που αυτή ασκεί στα εν λόγω νοσηλευτικά ιδρύματα, ουδένα δεσμό έχουν με τη διοίκηση και λειτουργία των προαναφερθέντων νοσοκομείων (βλ. π.χ. τις σχετικές διατάξεις των ν. 2519/1997, 2647/1998) αντίκειται στο πιο πάνω άρθρο 109 του Συντάγματος, γιατί με τον τρόπο αυτό αλλοιώνονται οι όροι της ιδρυτικής πράξεως που αναφέρονται στον τρόπο εκλογής των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου του Ιδρύματος αυτού. Για το λόγο δε αυτό, βασίμως προβαλλόμενο με την υπό κρίση αίτηση, πρέπει αυτή να γίνει δεκτή και ν' ακυρωθεί η προσβαλλόμενη από 29.6.1999 απόφαση του Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας με την οποία συμπληρώθηκε το Διοικητικό Συμβούλιο του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου "ΔΡΟΜΟΚΑΪΤΕΙΟ" με το διορισμό σ' αυτό ενός εκπροσώπου της Νομαρχιακής Αυτοδιοικήσεως με τον αναπληρωτή του, κατόπιν αυτού δε παρέλκει η έρευνα των υπολοίπων λόγων ακυρώσεως ως αλυσιτελής.

Αριθμός Απόφασης 65/2003
ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ
Β1' Πολιτικό Τμήμα

ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΗΚΕ από τους Δικαστές: Ευάγγελο Περλίγκα, Αντιπρόεδρο, Δημήτριο Παπαμήτσο, Θεόδωρο Αποστολόπουλο, Ιωάννη Δαβίλλα και Γεώργιο Αμελαδιώτη, Αρεοπαγίτες.

ΣΥΝΗΛΘΕ σε δημόσια συνεδρίαση στο Κατάστημά του, την 19η Νοεμβρίου 2002, με την παρουσία και της Γραμματέως Ευθυμίας Μαντζάνα για να δικάσει μεταξύ: Του αναιρεσεϊόντος: Ζ.Χ., κατοίκου Αθηνών, ο οποίος παραστάθηκε με τον πληρεξούσιο δικηγόρο του Δημήτριο Παπασταύρου. Του αναιρεσιβλήτου: Νομικού Προσώπου Ιδιωτικού Δικαίου με την επωνυμία "Ενιαίος Δημοσιογραφικός Οργανισμός Επικουρικής Ασφάλισης και Περιθάψεως" (ΕΔΟΕΑΠ), το οποίο εδρεύει στην Αθήνα και εκπροσωπείται νόμιμα. Εκπροσωπήθηκε από τον

πληρεξούσιο δικηγόρο του Δημήτριο Μέλισσα. Η ένδικη διαφορά έχει εισαχθεί με την από 14 Ιουνίου 2000 αγωγή του ήδη αναιρεσειόντος, που κατατέθηκε στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών. Εκδόθηκε η απόφαση 1670/2001 του ίδιου δικαστηρίου, την αναίρεση της οποίας ζητεί ο αναιρεσειών, με την από 28 Ιανουαρίου 2002 αίτησή του, καθώς και τους από 16 Απριλίου 2002 πρόσθετους λόγους αυτής. Κατά τη συζήτηση της αιτήσεως αυτής, που εκφωνήθηκε από το πινάκιο, οι διάδικοι παραστάθηκαν όπως σημειώνεται πιο πάνω. Ο Εισηγητής Αρεοπαγίτης Γεώργιος Αμελαδιώτης ανέγνωσε την από 23 Οκτωβρίου 2002 έκθεσή του, με την οποία εισηγήθηκε να γίνει δεκτός ο λόγος του δικογράφου των προσθέτων λόγων. Ο πληρεξούσιος του αναιρεσειόντος ζήτησε την παραδοχή της αιτήσεως και των προσθέτων λόγων αναίρεσεως και ο πληρεξούσιος του αναιρεσιβλήτου την απόρριψή τους και καθένας την καταδίκη του αντιδίκου στη δικαστική δαπάνη.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Η υπό κρίση αίτηση αναίρεσεως στρέφεται κατά της υπ' αριθμ. 1670/2001 αποφάσεως του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, η οποία κατέστη τελεσίδικη λόγω νόμιμης παραίτησης του ηττηθέντος ενάγοντος και ήδη αναιρεσειόντος από το δικαίωμα να ασκήσει έφεση κατά της απόφασης αυτής. Επομένως η αίτηση αυτή είναι νόμιμη και παραδεκτή και πρέπει να εξετασθεί για το παραδεκτό και βάσιμο των λόγων της (άρθρο 577 παρ.3 ΚΠολΔ). Επίσης παραδεκτά ασκήθηκε με το από 16.4.2002 δικόγραφο, το οποίο κατατέθηκε στη Γραμματεία του Αρείου Πάγου στις 16.4.2002 (βλ. υπ' αριθμ. 99/2002 έκθεση καταθέσεως) και επιδόθηκε στον αναιρεσιβλήτο στις 26.4.2002 (βλ. υπ' αριθμ. 2462Γ'/26.4.2002 έκθεση επιδόσεως του δικαστικού επιμελητή του Πρωτοδικείου Αθηνών Αντωνίου Καπανισάνου), και ο πρόσθετος λόγος αναίρεσης, ο οποίος πρέπει να ερευνηθεί για το παραδεκτό και το βάσιμό του (άρθρο 569 ΚΠολΔ).

Κατά το άρθρο 663 αριθμ. 5 του ΚΠολΔ, κατά την ειδική διαδικασία των άρθρων 664 έως 676 δικάζονται οι διαφορές μεταξύ οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης και των ασφαλισμένων στους οργανισμούς αυτούς ή των διαδόχων τους ή εκείνων που κατά το νόμο έχουν δικαιώματα από την ασφαλιστική σχέση. Από τη διάταξη αυτή, συνδυαζόμενη με εκείνες του άρθρου 22 παρ.5 του Συντ/τος και του άρθρου 7 του ν.702/1977, προκύπτει ότι η υπαγόμενη στα τακτικά πολιτικά δικαστήρια και στην πρώτη των άνω διατάξεων αναφερόμενη διαφορά πρέπει να προκύπτει από ασφαλιστική σχέση ιδιωτικού δικαίου. Τέτοια μπορεί να γεννηθεί στην περίπτωση της προαιρετικής ασφάλισης σε επικουρικό ταμείο εφόσον τούτο έχει τη μορφή ν.π.ι.δ., αφού τότε η δημιουργούμενη έννομη σχέση έχει χαρακτήρα ιδιωτικού δικαίου. Αντίθετα η υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, κύρια ή επικουρική, μπορεί να ασκείται μόνο από το Δημόσιο ή από ν.π.δ.δ. Ο χαρακτήρας της προαιρετικής ή υποχρεωτικής υπαγωγής, στην ασφάλιση επικουρικού ασφαλιστικού ταμείου, ατόμων συγκεκριμένου κλάδου, όπως είναι ο δημοσιογραφικός, που ανήκουν ως μέλη σε συγκεκριμένες δημοσιογραφικές οργανώσεις διαφοροποιεί και τη θέση στο ζήτημα, αν παρακωλύει την αρνητική συνδικαλιστική ελευθερία ο αποκλεισμός κατηγοριών του άνω κλάδου που δεν έχουν ενταχθεί στις άνω δημοσιογραφικές οργανώσεις.

Κατά το άρθρο 1 του Α.Ν. 248/1967 "Περί συστάσεως Ενιαίου Δημοσιογραφικού Οργανισμού Επικουρικής Ασφάλισης και Περιθάλψεως" "Από 1ης Ιανουαρίου 1968 η επικουρική ασφάλιση των μελών των υφισταμένων ενώσεων: α) Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών, β) Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Μακεδονίας-Θράκης, γ) Προσωπικού Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών και δ) Προσωπικού Ημερησίων Εφημερίδων Θεσσαλονίκης, ως αυτή εν άρθρω 3 του παρόντος ορίζεται, ασκείται υφ' ενιαίου φορέως. Προς τούτο και κατά τα εν τοις επομένους ειδικότερα οριζόμενα συνιστάται Οργανισμός υπό τον τίτλο "Ενιαίος

Δημοσιογραφικός Οργανισμός Επικουρικής Ασφάλισης και Περιθάλψεως", όστις, εδρεύων εν Αθήναις και διοικούμενος υπό Συμβουλίου αντιπροσωπευτικής συνθέσεως, θέλει ασκεί εν τω μέλλοντι αποκλειστικώς την κατά τον παρόντα νόμον ασφάλισιν". Κατά δε την παρ. 1 εδαφ. α' του άρθρου 3 του ίδιου νόμου, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν. 712/1977, "Εις την ασφάλισιν του Ε.Δ.Ο.Ε.Α.Π. υπάγονται υποχρεωτικώς, δι' απάσας τας υπό του καταστατικού του οριζομένης παροχάς, άπαντα τα μέλη (τακτικά, εν συντάξει, πάρεδρα και δόκιμα) των εν άρθρω 1 του παρόντος αναφερομένων Ενώσεων". Από τις διατάξεις αυτές και εκείνες των άρθρων 2 παρ.1, 3, 6, 14, 7 και 17 του ίδιου νόμου συνάγονται τα ακόλουθα α') Ο προαναφερθείς Οργανισμός ασκεί αποκλειστικώς την κατά τον ανωτέρω νόμο ασφάλισιν, β') Στην ασφάλισιν αυτή υπάγονται υποχρεωτικώς 1) Οι συντάκτες ημερησίων εφημερίδων Αθηνών, 2) Οι συντάκτες ημερησίων εφημερίδων Μακεδονίας Θράκης, 3) Το προσωπικό ημερησίων εφημερίδων Αθηνών και 4) Το προσωπικό ημερησίων εφημερίδων Θεσσαλονίκης, γ') Προβλέπεται υποχρεωτική καταβολή εισφορών των ασφαλισμένων και είσπραξη πόρων από τρίτους, δ') Το καταστατικό του Οργανισμού και κάθε τροποποίησή του υπόκειται στην έγκριση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβερνήσεως (ήδη Τύπου), ε') Η μη εμπρόθεσμη καταβολή των εισφορών και λοιπών πόρων συνεπάγεται την επιβολή ποινικών κυρώσεων. Σύμφωνα με αυτά ο Ε.Δ.Ο.Ε.Α.Π. ενεργεί κατά νόμο ως Οργανισμός υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης και όλοι οι προαναφερθέντες εργαζόμενοι (δημοσιογράφοι, υπάλληλοι εφημερίδων κλπ.) υπάγονται υποχρεωτικώς στην ασφάλισιν αυτού όπως δεσμευτικά για το παρόν δικαστήριο (άρθρ. 51 παρ.1 του ν.345/1976) έκρινε για τον άνω Οργανισμό Επικουρικής Ασφάλισης το ΑΕΔ με την υπ' αρ. 5/2002 απόφασή του. Περαιτέρω το Σύνταγμα της Ελλάδος στο μεν άρθρο 12 παρ.1 ορίζει ότι οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνιστούν ενώσεις και μη κερδοσκοπικά σωματεία τηρώντας τους νόμους, που ποτέ όμως δεν μπορεί να εξαρτήσουν την άσκηση του δικαιώματος αυτού από προηγούμενη άδεια, στο δε άρθρο 22 παρ.5 το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλισιν των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει. Με τις συνταγματικές αυτές διατάξεις καθιερώνονται: α') Η συνδικαλιστική ελευθερία των εργαζομένων τόσο με τη θετική της μορφή, δηλαδή με το δικαίωμα να συστήσουν και να συμμετέχουν σε εργατικά σωματεία, όσο και με την αρνητική της μορφή, δηλαδή με το δικαίωμα να μη συστήσουν ή να μη συμμετέχουν σε υφιστάμενα εργατικά σωματεία. Και β') Η γενική αρχή κατά την οποία όλοι οι Ασφαλιστικοί Οργανισμοί, που παρέχουν κοινωνική ασφάλισιν, έχουν την υποχρέωσιν να ασφαλίζουν όλους τους ασκούντες το επάγγελμα, το οποίο καλύπτει ασφαλιστικώς ο Οργανισμός. Δεν επιτρέπεται νόμος να εξαρτά την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλισιν του εργαζομένου από τη συμμετοχή του ή μη σε συνδικαλιστική οργάνωσιν διότι έτσι έρχεται σε ευθεία αντίθεση με τις ανωτέρω διατάξεις του Συντάγματος. Στην προκείμενη περίπτωση η παράγραφος 1 εδαφ. α' του άρθρου 3 του ανωτέρω Α.Ν. 248/1967, κατά την οποία εξαρτάται η από τον αναιρεσίβλητο Ασφαλιστικό Οργανισμό κοινωνική ασφάλισιν των εργαζομένων δημοσιογράφων από τη συμμετοχή τους ή μη στις αντίστοιχες Ενώσεις Συντακτών ημερησίων εφημερίδων έχει καταργηθεί με την παρ.2 του άρθρου 31 του Ν. 1264/1982 "Για τον εκδημοκρατισμό του Συνδικαλιστικού Κινήματος και την κατοχύρωσιν των Συνδικαλιστικών Ελευθεριών", κατά την οποία "Κάθε διάταξιν νόμου που κατοχυρώνει, περιορίζει ή εξαρτά το δικαίωμα της εργασίας στον Τύπο και την παροχή στους εργαζομένους σ' αυτόν παρεπομένων της εργασίας τους δικαιωμάτων από τη συμμετοχή τους ή μη σε συγκεκριμένη επαγγελματική οργάνωσιν ή από την υπαγωγή τους στο Ν. 1186/1981 ή σε ορισμένο ασφαλιστικό φορέα, καταργείται". Επομένως από τη δημοσίευσιν του νέου αυτού νόμου δεν αποτελεί προϋπόθεσιν, για να ασφαλισθεί ένας δημοσιογράφος στον

αναιρεσίβλητο ασφαλιστικό Φορέα, να είναι μέλος ή, προκειμένου για συνταξιούχο, να υπήρξε μέλος της Ένωσης Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών ή της Ένωσης Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Μακεδονίας-Θράκη ούτε τίθεται θέμα αντισυνταγματικότητας του Α.Ν. 248/1967, ώστε κατ' εφαρμογήν του άρθρου 100 παρ.5 του Συντ/τος να επιβάλλεται η υποχρεωτική παραπομπή του ζητήματος τούτου στην Ολομέλεια του Αρείου Πάγου.

Στην προκείμενη περίπτωση το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών, με το να απορρίπτει ως μη νόμιμη την ένδικη αγωγή του αναιρεσείοντος - με την οποία εκείνος ζητούσε να αναγνωρισθεί το δικαίωμά του να ασφαλιστεί στον εναγόμενο Οργανισμό Επικουρικής Ασφάλισεως και να υποχρεωθεί τούτο να προβεί στην ασφάλισή του, ως συνταξιούχου δημοσιογράφου - εκ του λόγου ότι ο ενάγων δεν διετέλεσε ποτέ μέλος των αναφερόμενων στον α.ν. 248/1967 δημοσιογραφικών οργανώσεων, παραβίασε τη διάταξη του άρθρου 3 αυτού με την εφαρμογή της και εκείνη του άρθρου 31 παρ.2 του ν. 1264/1982, με τη μη εφαρμογή της, και αναιρετέα κατέστησε την απόφασή του, κατά το βάσιμο από το άρθρο 559 αρ.1 του ΚΠολΔ πρόσθετο λόγο αναιρέσεως. Συνεπώς, μετά την αναίρεσή της πρέπει η υπόθεση να παραπεμφθεί προς περαιτέρω εκδίκαση στο ίδιο δικαστήριο, το οποίο θα συγκροτηθεί από άλλο δικαστή και θα ερευνήσει την υπόθεση και από πλευράς δικαιοδοσίας, αφού σχετική αιτίαση εκ του άρθρου 559 αρ.4 του ΚΠολΔ. δεν προτάθηκε από τον Εισηγητή, κατ' άρθρο 562 παρ.4 του ίδιου Κώδικα, ώστε να επιληφθεί επ' αυτού αυτεπαγγέλτως το παρόν δικαστήριο.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Αναιρεί την υπ' αρ. 1670/2001 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών. Παραπέμπει στην υπόθεση προς περαιτέρω εκδίκαση στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών, το οποίο θα συγκροτηθεί από άλλον δικαστή. Και Καταδικάζει το αναιρεσίβλητο νομικό πρόσωπο στη δικαστική δαπάνη του αναιρεσείοντος, την οποία ορίζει στο ποσό των χιλίων τριακοσίων (1.300) Ευρώ. Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στην Αθήνα, στις 8 Ιανουαρίου 2003. Και Δημοσιεύθηκε στο ακροατήριό του στις 21 Ιανουαρίου 2003.

Κείμενο Απόφασης
Αριθμός 922/2001

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΗΚΕ από τους Δικαστές: Αναστάσιο Καραγεώργη, Αντιπρόεδρο, Ευάγγελο Περλίγκα, Αρχοντή Ντόβα, Θ. Παπαγιαννάκη και Σπυρίδωνα Μπαρμπαστάθη, Αρεοπαγίτες.

ΣΥΝΗΛΘΕ σε δημόσια συνεδρίαση στο Κατάστημά του, στις 27 Φεβρουαρίου 2001, με την παρουσία και της γραμματέως Χαρίκλειας Αντωνοπούλου, για να δικάσει μεταξύ:

Του αναιρεσεϊόντος: Περιφερειακού Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών «ΛΑΪΚΟ» (Ν.Π.Δ.Δ.) που εδρεύει στην Αθήνα και εκπροσωπείται νόμιμα. Εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο του Νικόλαο Καλούδη, με δήλωση του άρθρου 242 παρ.2Κ.Πολ.Δ..

Της αναιρεσίβλητης: Ε. Μ., κατοίκου Αθηνών, η οποία εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο της Λεωνίδα Πανούση, με δήλωση του άρθρου 24παρ.2 Κ.Πολ.Δ..

Η ένδικη διαφορά άρχισε με την από 23 Απριλίου 1991 αγωγή της ήδη αναιρεσιβλήτου που κατατέθηκε στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών. Εκδόθηκαν οι αποφάσεις: 368/1991 του ίδιου Δικαστηρίου και 8146/1993 του Εφετείου Αθηνών. Την αναίρεση της τελευταίας απόφασεως ζητεί το αναιρεσεϊόν με την από 22 Νοεμβρίου 1996 αίτησή του. Κατά τη συζήτηση της υποθέσεως αυτής, που εκφωνήθηκε από το πινάκιο, οι διάδικοι παραστάθηκαν, όπως σημειώνεται πιο πάνω, ο εισηγητής Αρεοπαγίτης Θ. Παπαγιαννάκης ανέγνωσε την από 15 Φεβρουαρίου 2001 έκθεσή του, με την οποία εισηγήθηκε την παραδοχή του δευτέρου λόγου αναίρέσεως, ως το σκεπτικό αναφέρεται και την απόρριψη των λοιπών.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Επειδή κατά τη διάταξη του άρθρου 559 αριθ.1ΚπολΔ αναίρεση επιτρέπεται αν παραβιάσθηκε κανόνας του ουσιαστικού δικαίου. Με αυτή τονίζεται ο ουσιαστικός χαρακτήρας του κανόνα που παραβιάσθηκε αφενός για να αποκλεισθούν οι τυπικοί νόμοι και αφετέρου για να υπάρχει αντίθεση προς τους δικονομικούς κανόνες αφού μόνο η παράβαση ορισμένων δικονομικών κανόνων δημιουργεί λόγους αναίρέσεως, οι οποίοι αναφέρονται περιοριστικώς στους αριθμούς 2-7,9,11-18 και 20 ως άνω του άρθρου Κ.Πολ.Δ. Επομένως ο πρώτος λόγος αναίρέσεως υπό την επίκληση του άρθρου 559 αριθ.1Κ.Πολ.Δ με τον οποίο προβάλλεται η αιτίαση ότι το εφετείο με την προσβαλλόμενη απόφασή του, παραβίασε ευθέως τις διατάξεις των άρθρων 216, 221 παρ.1α και 223ΚπολΔ γιατί η αναιρεσίβλητη με δήλωση που καταχωρίσθηκε στα πρακτικά δήλωσε ότι περιορίζει το κατανηφιστικό μέρος του αιτήματός της σε 49.000 δρχ. και το υπόλοιπο σε αναγνωριστικό, χωρίς όμως να εξειδικεύει τα επί μέρους κονδύλια της στα οποία αυτή αναφέρεται και ότι ενόψει αυτών η αγωγή κατέστη αόριστη, ενώ αντιθέτως αυτό την έκρινε ορισμένη,είναι απορριπτέος ως απαράδεκτος, αφού οι άνω διατάξεις αποτελούν δικονομικούς κανόνες και η παραβίασή τους δεν ιδρύει τον από τον αριθμό 1 του άρθρου 559ΚΠολΔ λόγο αναίρέσεως. Επειδή κατά το άρθρο 2 παρ.3ν.201/1975 από τις 1.1.1976 στο προσωπικό των νοσηλευτικών ιδρυμάτων ν.δ.2592/1953 που απασχολείται οκτώ ώρες την ημέρα καταβάλλεται αμοιβή για μια ώρα την ημέρα και υπολογίζεται κατά τις διατάξεις του εδαφίου Γ της παραγράφου 3 του άρθρου 5 του ν.δ. 4548/1986 και από 1.1.1977 αμοιβή για δύο ώρες την ημέρα. Από τη γραμματική ερμηνεία της

διατάξεως αυτής και το σκοπό της, που συνίσταται στην καθιέρωση κινήτρου για την προσέλευση βοηθητικού προσωπικού στα νοσηλευτικά ιδρύματα και την οκτάωρη απασχόληση τούτου, για να διασφαλισθεί η συνεχής και απρόσκοπτη λειτουργία τους με τρεις διαδοχικές ανά οκτάωρο βάρδιες, προκύπτει ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την καταβολή της προβλεπόμενης με αυτά πρόσθετη αμοιβής είναι η ημερήσια πραγματική απασχόληση του εν λόγω προσωπικού επί οκτάωρο, ως αντάλλαγμα της οποίας και χορηγήθηκε μόνο στους εργαζομένους αυτούς, ενώ αντίθετα δεν χορηγήθηκε σε άλλες κατηγορίες εργαζομένων στα νοσηλευτικά ιδρύματα, που ακολουθούσαν ωράριο (νόμιμο) παρεμφερές προς το των δημοσίων υπαλλήλων (6 ή 6 ½ ώρες, βλ. Ζ2β/2186 Ελκ. 384/13-18/1975 απόφαση του Υπουργού Κοινωνικών Υπηρεσιών). Η οκτάωρη συνεπώς εργασία δεν μνημονεύεται στην ως άνω διάταξη πλεοναστικώς ή με την έννοια του εκάστοτε νόμιμου ωραρίου ούτε προς υποδήλωση και οριοθέτηση των επί μέρους κατηγοριών εργαζομένων στους οποίους χορηγήθηκε η αμοιβή, αλλά τέθηκε ως ουσιαστική προϋπόθεση του σχετικού για την απόληψη της δικαιομάτος, προς κατοχύρωση της οικονομικής και λειτουργικής ευρυθμίας των νοσηλευτικών ιδρυμάτων με τις εναλλασσόμενες ομάδες εργασίας, (Ολ.Α.Π. 5/1997). Συνεπώς το Εφετείο που έκρινε ότι η αναιρεσίβλητη καθαρίστρια του αναιρεσειόντος νοσηλευτικού ιδρύματος δικαιούται τη πρόσθετη αμοιβή του άρθρου 2 παρ.3ν 201/1975, χωρίς να απασχολείται πραγματικά επί οκτάωρο ημερησίως, παραβίασε την ως άνω διάταξη και ο προαναφερόμενος από το άρθρο 559 αριθ.1ΚΠολΔ.δευτέρος λόγος του αναιρετηρίου πρέπει να γίνει δεκτός ως βάσιμος. Επειδή από τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ.2, 22 παρ.1 εδ.β' και 116 του Συντάγματος, 1 και 2 παρ.1 της 100 Διεθνούς Συμβάσεως Εργασίας «περί της ισότητας αμοιβής μεταξύ αρρένων και θηλέων εργαζομένων δι' εργασίαν ίσης αξίας», που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του νόμου 46/1975 και ισχύει από 6.7.1976, των άρθρων δευτέρου του ως άνω κυρωτικού νόμου και 119 της Συνθήκης της Ρώμης για την ίδρυση της ΕΟΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 1 της Οδηγίας 75/117/ΕΟΚ και τα άρθρα 4 παρ. 1 και 2 και 15 του ν. 1414/1984, που εκδόθηκε κατά συμμόρφωση προς την ανωτέρω Οδηγία, συνάγεται, ότι κατά το κρίσιμο στην προκειμένη περίπτωση χρονικό διάστημα από 1.1.1989 έως 30.11.1991, το επίδομα οικογενειακών βαρών (σύζυγου και τέκνων), το οποίο προβλέπεται από τους Γενικούς Όρους (στοιχείο β')

της 42/1981 αποφάσεως του ΔΔΔΔ Πειραιώς (ΑΥΕ 16170/1981 ¶ ΦΕΚ Β. 472), ενόψει του ότι έχει το χαρακτήρα αμοιβής (ανταλλάγματος) για την παρεχόμενη εργασία, οφείλεται χωρίς διάκριση φύλου σε όλους όσους παρέχουν στον ίδιο εργοδότη εργασία ίσης αξίας. Επομένως η ως άνω διάταξη της διαιτητικής αποφάσεως, κατά το μέρος που ως προϋπόθεση για την παροχή του οικογενειακού επιδόματος στις γυναίκες εργαζόμενες θέτει την μη άσκηση βιοποριστικού επαγγέλματος από το σύζυγό τους και τη μη συνταξιοδότησή του, ενώ τέτοια προϋπόθεση δεν απαιτείται για τη λήψη του επιδόματος αυτού από τους άνδρες μισθωτούς της ίδιας κατηγορίας, είναι ανίσχυρη ως αντικείμενη στις ανωτέρω συνταγματικές (και υπερνομοθετικές) ισχύος διατάξεις, από τις οποίες επιβάλλεται η επέκτασή της ευνοϊκής για τους άνδρες ρύθμισης και στις εργαζόμενες γυναίκες (Ολ. Α.Π. 3/1995, 31/1993, 7/1993). Συνεπώς το Εφετείο, που έκρινε ότι η αναιρεσίβλητη, καθαρίστρια με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου στο αναιρεσειόν νοσηλευτικό ίδρυμα, έγγαμη με τρία ανήλικα, και μη εργαζόμενα τέκνα, δικαιούται το επίδομα οικογενειακών βαρών (σύζυγου ¶ τέκνων), που προβλέπεται από τις παραπάνω διατάξεις ανεξάρτητα από το εάν ο σύζυγος δεν εργάζεται ή δεν συνταξιοδοτείται, το οποίο (επίδομα) και της επιδίκασε για τη χρονική περίοδο από 1-1-86 έως 30-6-87 δεν παραβίασε τις προαναφερόμενες διατάξεις. Συνεπώς ο τρίτος λόγος από το άρθρο

559 αριθ. 1 Κ.Πολ.Δ. του αναιρετηρίου πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος. Επειδή ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως εκ του άρθρου 559 αριθ. 1 Κ.Πολ.Δ. κατά τον οποίο το δικαστήριο της ουσίας με την προσβαλλόμενη απόφασή του παραβίασε την παραπάνω αναφερόμενη ουσιαστική διάταξη με το να απορρίψει την ένσταση παραγραφής που προέβαλε το αναιρεσείον ως εναγόμενο, λόγω παρόδου δύο ετών από τότε που κατέστησαν απαιτητές οι αξιώσεις της αναιρεσίβλητης (άρθρ. 48 παρ. 3 ν. δ/τος 496/74), με την αιτιολογία ότι η παραγραφή αυτή διακόπηκε με την υποβολή προς αυτό αιτήσεως προς πληρωμή των οφειλομένων, κατ' αυτήν αποδοχών, μολονότι η αίτηση αυτή πληρωμής των παραπάνω αποδοχών ήταν αόριστη, είναι अपαράδεκτος και απορριπτός για το λόγο ότι η εκτίμηση του περιεχομένου του εγγράφου αυτού από το δικαστήριο της ουσίας δεν ελέγχεται από τον □ρειο Πάγο (άρθρ. 561 παρ. 1

Κ.Πολ.Δ.). Ο ίδιος λόγος αναιρέσεως κατά το δεύτερο μέρος του ότι οι αξιώσεις της αναιρεσίβλητης υπέπεσαν στην παραπάνω παραγραφή λόγω παρόδου διετίας από τη δημοσίευση (16-12-1993) της προσβαλλόμενης απόφασης του εφετείου μέχρι την άσκηση (26-11-1996) της κρινόμενης αναιρέσεως πέρασε χρόνος περισσότερος από δύο έτη είναι απορριπτός ως απάράδεκτος, διότι κατά το άρθρο 48 παρ. 6 του ν. 496/74 από την έκδοση τελεσίδικης αποφάσεως που επιδικάζει την αξίωση αρχίζει νέα πενταετής παραγραφή η άσκηση αναιρέσεως δεν καθιστά την διαφορά επιδικη ώστε να γίνει λόγος περί διαδρομής της παραγραφής σε επιδικία, αφού με την άσκηση του ενδίκου αυτού μέσου δεν ανοίγεται νέος βαθμός δικαιοδοσίας, ο δε Άρειος Πάγος κρίνει όχι επί της ουσίας της υποθέσεως, αλλά επί της ορθότητας της αποφάσεως, μετά την τυχόν αναίρεση της οποίας αρχίζει η επιδικία, κατά το μέρος που αναιρέθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Αναιρεί εν μέρει, ως αναφέρεται στο σκεπτικό (δεύτερο λόγο αναιρέσεως) την 8146/1993 απόφαση του Εφετείου Αθηνών. Παραπέμπει την υπόθεση στο ίδιο Εφετείο προς περαιτέρω εξέταση, που θα συγκροτηθεί από άλλους δικαστές από αυτούς που εξέδωσαν την αναιρούμενη απόφαση. Καταδικάζει την αναιρεσίβλητη στην εν μέρει δικαστική δαπάνη του αναιρεσειόντος εκ δραχμών, διακοσίων χιλιάδων (200.000) και συμψηφίζει αυτήν κατά το υπόλοιπο.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στην Αθήνα, στις 2 Μαΐου 2001. Και Δημοσιεύθηκε στο ακροατήριο στις 30 Μαΐου 2001.

Αριθμός Απόφασης 3/2001

Το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο
(κατά το άρθρο 100 του Συντάγματος)

1. Επειδή, με την 2944/2000 απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, που εκδόθηκε επί αιτήσεως αναιρέσεως του Υπουργού Δικαιοσύνης κατά της απόφασης 186/1994 του Διοικητικού Εφετείου Θεσσαλονίκης και κατά του Κωνσταντίνου Φλέσσα, παραπέμφθηκε στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο προς άρση, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 100 παρ. 1 περ. ε' του Συντάγματος και των άρθρων 6 περ. ε' και 48 παρ. 2 του ν. 345/1976 (Α' 141), αμφισβήτηση ως προς τη συνταγματικότητα της διατάξεως του άρθρου 11 παρ. 6 του ν. 1505/1984, που αφορά το επίδομα οικογενειακών βαρών. Η αμφισβήτηση ανέκυψε από το γεγονός ότι το

μεν

Συμβούλιο Επικρατείας με την ανωτέρω απόφασή του έκρινε ότι η διάταξη αυτή είναι αντισυνταγματική, το δε Ελεγκτικό Συνέδριο με την απόφαση 805/1997 της Ολομελείας του έκρινε ότι είναι συνταγματική.

2. Επειδή, έχει τηρηθεί η νόμιμη διαδικασία και ειδικότερα έχουν διενεργηθεί οι προβλεπόμενες από τα άρθρα 10 παρ. 2 και 50 παρ. 1 και 2 του ν. 345/1976 δημοσιεύσεις και κοινοποιήσεις. Συνεπώς, παραδεκτώς χωρεί η εκδίκαση της υπόθεσης παρά την απουσία κατά τη συζήτησή της στο ακροατήριο του Κ. Φλέσσα, διαδίκου στην αναιρετική δίκη ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, επί της οποίας εκδόθηκε η παραπεμπτική απόφαση.

3. Επειδή το Σύνταγμα στο άρθρο 4 παρ. 1 ορίζει ότι "οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου" και στο άρθρο 21 παρ. 1 ότι "η οικογένεια, ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του Έθνους, καθώς και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό την προστασία του Κράτους". Εξάλλου, ο ν. 1505/1984 "Αναδιάρθρωση μισθολογίου προσωπικού της Δημόσιας Διοίκησης και άλλες συναφείς διατάξεις" (ΦΕΚ 194), στις διατάξεις του οποίου υπάγονται, μεταξύ άλλων, οι μόνιμοι και δόκιμοι πολιτικοί υπάλληλοι του Δημοσίου και των νομικών προσώπων δικαίου, οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί της δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης (άρθρο 1) και το μόνιμο και δόκιμο προσωπικό των γραμματειών των δικαστηρίων (άρθρο 22 παρ. 1), ορίζει στο άρθρο 8 ότι: "Πέραν του κατά το προηγούμενο άρθρο μηνιαίου βασικού μισθού παρέχονται και τα επιδόματα χρόνου υπηρεσίας, εξομάλυνσης διαφορών μισθολογίου, οικογενειακών βαρών, μεταπτυχιακών σπουδών, εορτών Χριστουγέννων, εορτών Πάσχα, άδειας, ανθυγιεινής και επικίνδυνης εργασίας, όπως ορίζεται στα επόμενα άρθρα". Περαιτέρω, στο άρθρο 11 του ως άνω νόμου και υπό τον τίτλο "Επίδομα οικογενειακών βαρών" ορίζεται, στη μεν παράγραφο 1, όπως αυτή έχει αντικατασταθεί από την παρ. 1 του άρθρου 4 του ν. 1810/1988 (ΦΕΚ 223), ότι "το οικογενειακό επίδομα ορίζεται για όλους τους υπαλλήλους, σε ποσοστό επί του βασικού μισθού του μισθολογικού κλιμακίου 20 ως εξής: α) Έγγαμος χωρίς παιδιά 10%. β) Για κάθε παιδί το επίδομα αυτό προσαυξάνεται : αα. για τα δύο πρώτα 5% για το καθένα...", στη δε παράγραφο 6, όπως αυτή έχει τροποποιηθεί από το εδάφιο γ' της παρ. 11 του άρθρου 52 του ν. 1591/1986 (ΦΕΚ 50), ότι: "Στην περίπτωση που και οι δύο σύζυγοι είναι υπάλληλοι του Δημοσίου ή Ν.Π.Δ.Δ. ή Ο.Τ.Α., ή συνταξιούχοι των υπηρεσιών αυτών, ο καθένας θα παίρνει το μισό από το προβλεπόμενο, κατά περίπτωση, επίδομα στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού. Αν ο ένας από τους συζύγους είναι υπάλληλος ή συνταξιούχος των υπηρεσιών του προηγούμενου εδαφίου και ο άλλος υπάλληλος ή συνταξιούχος: α) του υπόλοιπου δημόσιου τομέα, όπως αυτός οριοθετήθηκε με τη διάταξη της παρ. 6 του άρθρου 1 του Νόμου 1256/1982 (ΦΕΚ 65), β) των Ν.Π.Ι.Δ. που δεν περιλαμβάνονται στην έννοια του Δημόσιου Τομέα της προηγούμενης περίπτωσης πλην όμως λειτουργούν με μορφή οργανισμού κοινής ωφέλειας ή Κρατικής επιχείρησης, γ) των ιδιωτικών τραπεζών εν γένει και δ) είναι δικαιούχος επιδόματος οικογενειακών βαρών από τον Διανεμητικό Λογαριασμό Οικογενειακών Επιδομάτων Μισθωτών (ΔΛΟΕΜ) του ΟΑΕΔ, ως υπάλληλος ή συνταξιούχος οποιασδήποτε από τις παραπάνω υπηρεσίες, τότε το επίδομα οικογενειακών βαρών καταβάλλεται στον έναν απ' αυτούς, κατ' επιλογή τους".

4. Επειδή, το Συμβούλιο της Επικρατείας, αποφαινόμενο κατ' αναίρεση επί διαφοράς που αφορούσε αγωγή δικαστικού υπαλλήλου περί καταβολής σε αυτόν οικογενειακού επιδόματος κατά το χρονικό διάστημα από 1ης.1.1991 μέχρι 30.6.1993, το οποίο δεν ελάμβανε για το λόγο ότι το επίδομα αυτό

το ελάμβανε η σύζυγός του ως υπάλληλος της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, έκρινε κατά πλειοψηφία με την παραπεμπτική του απόφαση, αντίθετα με τη μέχρι τότε νομολογία του κατά την οποία το επίδομα αυτό είναι γνήσιο οικογενειακό επίδομα, ότι "το προβλεπόμενο από τις ανωτέρω διατάξεις του ν. 1505/1984 επίδομα οικογενειακών βαρών αποτελεί προσαύξηση των αποδοχών των υπαγομένων στις διατάξεις του νόμου αυτού υπαλλήλων που καταβάλλεται για την αντιμετώπιση των οικογενειακών βαρών. Η ευμενέστερη αυτή μισθολογική μεταχείριση των εγγάμων υπαλλήλων είναι επιτρεπτή συνταγματικά, λόγω της προβλεπομένης από το άρθρο 21 του Συντάγματος προστασίας του γάμου και της οικογένειας, στο πλαίσιο της οποίας ο κοινός νομοθέτης εξουσιοδοτείται, μεταξύ άλλων, να θεσπίσει πρόσφορες οικονομικές ενισχύσεις για τους εργαζομένους που συνάπτουν γάμο και δημιουργούν οικογένεια. Η καθιέρωση όμως διακρίσεων μεταξύ υπαλλήλων που βρίσκονται στην ίδια οικογενειακή κατάσταση, βάσει ειδικών προϋποθέσεων που δεν συνδέονται με την παρεχόμενη από αυτούς εργασία αλλά με την παροχή ή όχι εργασίας και το καθεστώς εργασίας του συζύγου του υπαλλήλου στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα, είναι αντίθετη προς τη συνταγματική αρχή της ισότητας. Περαιτέρω οι διακρίσεις αυτές αντιστρατεύονται και τους στόχους του άρθρου 21 παρ. 1 του Συντάγματος, το οποίο αντιλαμβάνεται ως ισότιμη τη συμμετοχή των εργαζομένων συζύγων στη δημιουργία της οικογένειας. Κατά συνέπεια, η ανωτέρω διάταξη του άρθρου 11 παρ. 6 του ν. 1505/1984, η οποία απαγορεύει τη διπλή καταβολή οικογενειακού επιδόματος σε περίπτωση που

και οι δύο σύζυγοι είναι υπάλληλοι του δημοσίου ή ν.π.δ.δ. ή ΟΤΑ ή όταν ο ένας από αυτούς είναι υπάλληλος των υπηρεσιών αυτών και ο άλλος υπάλληλος του ευρύτερου δημόσιου τομέα ή μέρους του ιδιωτικού, αντίκειται στις πιο πάνω συνταγματικές διατάξεις και συνεπώς, είναι ανίσχυρη και μη εφαρμοστέα. Κατόπιν αυτού, ισχύει εν προκειμένω και είναι άμεσα εφαρμοστέος ο γενικός κανόνας της παραγράφου 1 του άρθρου 11 του ν. 1505/1984, κατά τον οποίο οι έγγαμοι υπάλληλοι λαμβάνουν αδιακρίτως οικογενειακό επίδομα, προσαυξανόμενο ανάλογα με τον αριθμό των τέκνων, χωρίς τις διακρίσεις στις οποίες προβαίνει η κρινόμενη ως αντισυνταγματική, κατά τα εκτεθέντα, παράγραφος". Εξ' άλλου η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου αποφαινόμενη κατ' αναίρεση επί διαφοράς του αφορούσε ένσταση συνταξιούχου του Ι.Κ.Α., ως υπαλλήλου του Ταμείου Ασφάλισης Εργατοτεχνιτών και Υπαλλήλων Δέρματος (Τ.Α.Υ.Ε.Υ.Δ.) κατά εγγράφου Δ/ντή του ΙΚΑ, με το οποίο της γνωστοποιήθηκε ότι δεν δικαιούται με τη σύνταξή της οικογ. επίδομα γάμου και τέκνων, καθόσον το επίδομα αυτό το ελάμβανε ο σύζυγός της, ως Δικηγόρος του Δημοσίου, έκρινε με την 805/1997 απόφαση, κατ' επίκληση διατάξεων (άρθρ. 4 παρ. 5) του ν. 1414/1984 που αφορά παροχή εξηρημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου καθώς και του άρθρου 11 παρ. 6 του ν. 1505/1984, ως εξής "...σε αντίθεση με τον ν. 1414/1984, ο οποίος θεσμοθέτησε το επίδομα γάμου και τέκνων, που χορηγεί και στους δύο απασχολούμενους με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου συζύγους, ως προσαύξηση του μισθού τους, ο ν. 1505/1984 παρέχει το οικογενειακό επίδομα στους δημόσιους υπαλλήλους όχι ως προσαύξηση του μισθού, αλλά ως γνήσιο επίδομα οικογενειακών βαρών, προς κάλυψη της ειδικής και συγκεκριμένης ανάγκης που προκύπτει από την ύπαρξη οικογένειας, για το λόγο δε αυτό το χορηγεί μία φορά μόνον, είτε και στους δύο συζύγους από μισό, είτε μόνο στον έναν, κατά ελεύθερη, κατόπιν συμφωνίας τους, επιλογή και ανεξαρτήτως φύλου, έτσι ώστε να μην ανακύπτει ζήτημα ούτε από το άρθρο 119 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την ισότητα αμοιβής για όμοια εργασία μεταξύ εργαζομένων ανδρών και γυναικών, αφού, κατά τρόπο προφανή, δεν πρόκειται οιαδήποτε άμεση ή έμμεση διάκριση

μεταξύ τους...".

5. Επειδή, όπως προκύπτει από τις πιο πάνω διατάξεις του άρθρου 11 του ν. 1505/1984, το οικογενειακό επίδομα που προβλέπουν οι διατάξεις αυτές παρέχεται στους έγγαμους υπαλλήλους του Δημοσίου και των λοιπών νομικών προσώπων που μνημονεύονται στη διάταξη αυτή λόγω της εργασίας τους ως μέρος της αντιπαροχής για την προσφερόμενη εργασία τους και αποτελεί προσαύξηση του λαμβανόμενου μισθού τους για την αντιμετώπιση των πρόσθετων οικογενειακών βαρών που συνεπάγεται η δημιουργία οικογένειας. Η ευμενέστερη αυτή μισθολογική μεταχείριση των έγγαμων υπαλλήλων είναι επιτρεπτή συνταγματικά λόγω της προβλεπόμενης από το άρθρο 21 του Συντάγματος προστασίας του γάμου, της οικογένειας, της μητρότητας και της παιδικής ηλικίας, στο πλαίσιο της οποίας ο κοινός νομοθέτης εξουσιοδοτείται, μεταξύ άλλων, να θεσπίσει πρόσθετη αμοιβή για τους εργαζόμενους που συνάπτουν γάμο και δημιουργούν οικογένεια. Η καθιέρωση όμως διακρίσεων μεταξύ υπαλλήλων που βρίσκονται στην ίδια οικογενειακή κατάσταση, βάσει ειδικών προϋποθέσεων που δεν συνδέονται με την παρεχόμενη από αυτούς εργασία αλλά είτε με την παροχή ή όχι εργασίας του συζύγου του υπαλλήλου είτε με το καθεστώς εργασίας του τελευταίου αυτού στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα, όπως είναι η στέρηση με τη διάταξη αυτή (άρθρ. 11 παρ. 6 ν. 1505/1984) της απόληψης στο ακέραιο του οικογενειακού επιδόματος από υπάλληλο του Δημοσίου ή των νομικών προσώπων της διάταξης αυτής με κριτήριο το τυχαίο γεγονός ότι ο υπάλληλος αυτός έχει σύζυγο υπάλληλο του Δημοσίου ή των νομικών προσώπων της διάταξης αυτής, ενώ, αντίθετα, συνάδελφοί τους που οι σύζυγοί τους δεν εργάζονται ή εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα πλην των ιδιωτικών νομικών προσώπων της διάταξης του άρθρου 11 παρ. 6 του ν. 1505/1984, το δικαιούνται στο ακέραιο, είναι αντίθετη με τη συνταγματική αρχή της ισότητας. Περαιτέρω οι διακρίσεις αυτές αντιστρατεύονται και τους στόχους του άρθρου 21 παρ. 1 του Συντάγματος, το οποίο αντιλαμβάνεται ως ισότιμη τη συμμετοχή των εργαζόμενων συζύγων στη δημιουργία της οικογένειας. Κατά συνέπεια, η ανωτέρω διάταξη του άρθρου 11 παρ. 6 του ν. 1505/1984, η οποία απαγορεύει τη διπλή καταβολή οικογενειακού επιδόματος σε περίπτωση που και οι δύο σύζυγοι είναι υπάλληλοι του δημοσίου ή ν.π.δ.δ. ή ΟΤΑ ή όταν ο ένας από αυτούς είναι υπάλληλος των υπηρεσιών αυτών και ο άλλος υπάλληλος του ευρύτερου δημόσιου τομέα ή μέρους του ιδιωτικού, αντίκειται στις πιο πάνω συνταγματικές διατάξεις και, συνεπώς, είναι ανίσχυρη και μη εφαρμοστέα. Κατόπιν αυτού, ισχύει εν προκειμένω και είναι άμεσα εφαρμοστέος ο γενικός κανόνας της παραγράφου 1 του άρθρου 11 του ν. 1505/1984, κατά τον οποίο οι έγγαμοι υπάλληλοι λαμβάνουν ολόκληρο το οικογενειακό επίδομα, προσαυξανόμενο ανάλογα με τον αριθμό των τέκνων, χωρίς τις διακρίσεις στις οποίες προβαίνει η κρινόμενη ως αντισυνταγματική, κατά τα εκτεθέντα, παράγραφος. Κατά τη γνώμη της μειοψηφίας που υποστηρίχθηκε από τα μέλη του Δικαστηρίου Κ. Ρίζο, Εμμ. Δαμάσκο, Α Μιχαλακέα και Γλ. Σιούτη ο νόμος παρέχει το επίδομα αυτό όχι ως προσαύξηση μισθού, αλλά ως γνήσιο οικογενειακό επίδομα. Για το λόγο αυτό, το εν λόγω επίδομα χορηγείται άπαξ ανά οικογένεια, είτε στον ένα μόνο σύζυγο υπό τις προϋποθέσεις του νόμου, είτε και στους δύο συζύγους από μισό, όταν και οι δύο σύζυγοι υπηρετούν ως υπάλληλοι του Δημοσίου, ΝΠΔΔ ή ΟΤΑ, είτε μόνον στον ένα, ανεξαρτήτως φύλου, κατ' ελεύθερη μεταξύ τους επιλογή, όταν ο ένας από τους δύο συζύγους είναι υπάλληλος του Δημοσίου, ΝΠΔΔ ή ΟΤΑ και ο άλλος υπάλληλος των λοιπών νομικών προσώπων που μνημονεύει ο νόμος.

6. Επειδή, ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο αίρει την αμφισβήτηση που ανέκυψε μεταξύ του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Ελεγκτικού Συνεδρίου ως προς την

συνταγματικότητα των διατάξεων της παρ. 6 του άρθρου 11 του ν. 1505/1984 και αποφαίνεται ότι οι διατάξεις αυτές αντίκεινται στα άρθρα 4 παρ. 1 και 21 παρ. 1 του Συντάγματος και είναι ως εκ τούτου ανίσχυρες και μη εφαρμοστέες. Κατόπιν αυτού ισχύει εν προκειμένω και είναι άμεσα εφαρμοστέος ο γενικός κανόνας της παρ. 1 του άρθρου 11 του ν. 1505/1984 κατά τον οποίο οι έγγαμοι υπάλληλοι λαμβάνουν ολόκληρο το οικογενειακό επίδομα, προσαυξανόμενο ανάλογα με τον αριθμό των τέκνων, χωρίς τις διακρίσεις στις οποίες προβαίνει η κρινόμενη ως αντισυνταγματική παράγραφος 6 του ίδιου άρθρου.

Διαταύτα

Αίρει την επίδικη αμφισβήτηση και αποφαίνεται, κατά το σκεπτικό, ότι η παράγραφος 6 του άρθρου 11 του ν.1505/1984 αντίκειται στα άρθρα 4 παρ.1 και 21 παρ.1 του Συντάγματος και είναι ανίσχυρη, έχει δε ως εκ τούτου, άμεση εφαρμογή εν προκειμένω ο γενικός κανόνας της παραγράφου 1 του άρθρου 11 του ίδιου νόμου κατά τον οποίο οι έγγαμοι υπάλληλοι λαμβάνουν αδιακρίτως ολόκληρο το οικογενειακό επίδομα. Κρίθηκε, αποφασίσθηκε στην Αθήνα στις 31 Ιανουαρίου 2001 και δημοσιεύθηκε σε δημόσια στο ακροατήριο συνεδρίαση στην Αθήνα στις 7 Μαρτίου 2001.